

Informatieblad
uitgegeven door
het Vlaams Instituut
voor de Zee

**Een forum voor
geïntegreerd
kustzonebeheer**

Nummer 9
december 2003

DE GROTE REDE

**NIEUWS
OVER ONZE KUST EN ZEE**

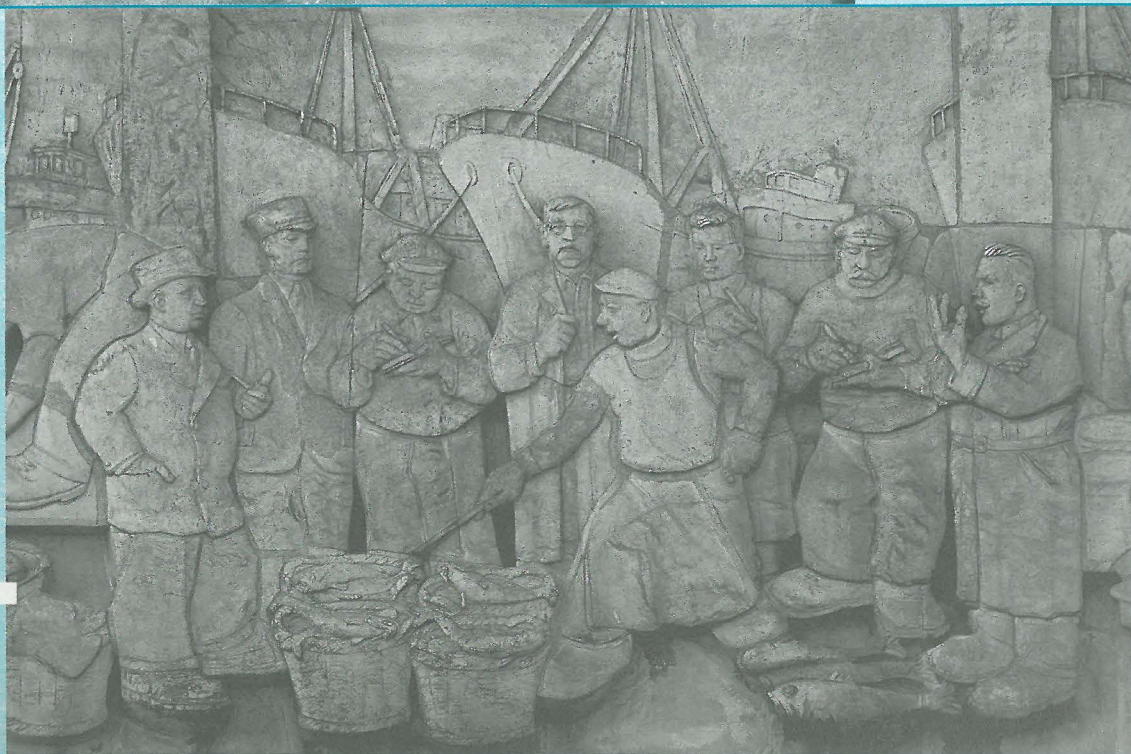
MD

**Een portret
van
een vis in nood**

MD

**Een
'kink in de Kabeljauw':
de mening van zes
bevoorrechte getuigen**

KABELJAUW IN HET NAUW: EEN PORTRET VAN EEN VIS IN NOOD

Hoe gaat het? Alles goed? Misschien zijn dit wel de twee meest gestelde vragen in het dagelijkse leven. Het antwoord is vaak niet zo simpel in één of twee woorden samen te vatten, hoewel de vraagsteller dat mogelijk wel verwacht in plaats van een lang verhaal over je reisplannen, je kinderen, de problemen met je schoonmoeder of je hinderlijke ouderdomkwaaltjes. Zo is het ook met onze kust. Als we de vraag zouden krijgen om in enkele woorden samen te vatten hoe het gaat met de ontwikkeling van de kustzone en of we erop vooruit dan wel achteruit zijn gegaan, ligt het antwoord niet zomaar voor het grijpen. Of beter, lag het antwoord niet voor het grijpen. Want sinds kort bestaat er zoiets als een duurzaamheidsbarometer voor de Belgische kust. De opmaak van deze barometer is een initiatief van het Coördinatiepunt voor Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden en geeft, aan de hand van twintig zorgvuldig gekozen economische, sociale en ecologische kengetallen, aan of we op de goede weg zijn voor een evenwichtig en duurzaam beheer van de kust. Benieuwd naar de eerste resultaten? Lees dan meer over deze duurzaamheidsbarometer in de rubriek 'In de Branding' of surf direct naar <http://www.kustbeheer.be/indicatoren>. U zult merken dat er alvast reden is voor gematigd optimisme bij het zien van de vele 'zonnetjes'.

Minder gunstig is het gesteld met de Kabeljauw van de Noordzee. Nadat begin de jaren '90 de visserij op deze soort op de historische Canadese visgronden van Newfoundland reeds compleet ten onder ging ten gevolge van overbevissing - om sindsdien niet meer te herstellen! - lijkt dit doomsce-nario voor één van onze bekendste en belangrijkste vissoorten ook in de Noordzee niet uit de lucht gegrepen. Wetenschappers en de Europese Commissie trekken al een poosje aan de alarmbel. De vissers voelen zich zwaar gedupeerd in deze voor hen toch al zo moeilijke tijden. Wij brachten voor u alle nuttige informatie over deze vis, de Kabeljauwvisserij en de reglementeringen terzake samen en vroegen vervolgens de mening van een aantal bevoorrechte getuigen. Voor de eerste bijdrage van dit Grote Rede themanummer tekenden Wim Demaré (Departement Zeevisserij) en Fanny Douvere (Maritiem Instituut) die elk vanuit hun achtergrond een boeiend portret ophangen van een vis in nood. Vervolgens legden we zes eenvoudige vragen voor aan evenveel experts en polsten zo naar hun mening over de 'kink in de Kabeljauw'. Aan het woord komen achtereenvolgens het hoofd van de administratieve Dienst Zeevisserij (Luc Maertens), een reder (Willy Versluys), een kustvisser (Fernand Verleene), de directeur van de Zeebrugse visveiling (Johan Van de Steene), een visserijbioloog (Frank Redant) en een visgeneticus (Filip Volckaert). De Rederscentrale werd uitgenodigd, maar kon niet tijdig ingaan op het verzoek.

Dit themanummer 'Kabeljauw in het nauw' sluit af met enkele kortere bijdragen, waaronder een antwoord op de vraag of Kabeljauw ook kan gekweekt worden. Zoals u ziet biedt de Grote Rede u weer een massa boeiende en op maat gesneden informatie aan, die u als geïnteresseerde kustbezoeker of -bewoner hopelijk zult appreciëren.

Eén van de parapedaardjes van de zeevisserij verkeert in moeilijke papieren. De Kabeljauw, ooit in het boek van Mark Kurlansky « de vis die de wereld veranderde » genoemd, lijkt deze dagen zelf het slachtoffer te zullen worden van zijn status. Canada zag zich als eerste verplicht om in 1992 een moratorium uit te spreken over de eens zo machtige Kabeljauwvisserij op de Grand Banks van Newfoundland. Dertigduizend vissers werden er op slag werkloos, vanwege geen Kabeljauw meer. Sterker nog, waar iedereen had geloofd dat na enige jaren de 'verdwenen' Kabeljauw wel zou terugkeren, kan men meer dan tien jaar later alleen gelaten vaststellen dat dit niet is gebeurd. Ook voor de Noordzee waarschuwen wetenschappers reeds jaren dat het dramatisch gesteld is met de Kabeljauwstand en sommigen gaan zover om ook hier te vrezen voor een uitsterven à la Newfoundland. Wat er ook van zij, visserijbiologen nemen het zekere voor het onzekere en adviseren al enkele jaren om ook de visserij op deze soort in Europese wateren tot het laagst mogelijke niveau terug te brengen.

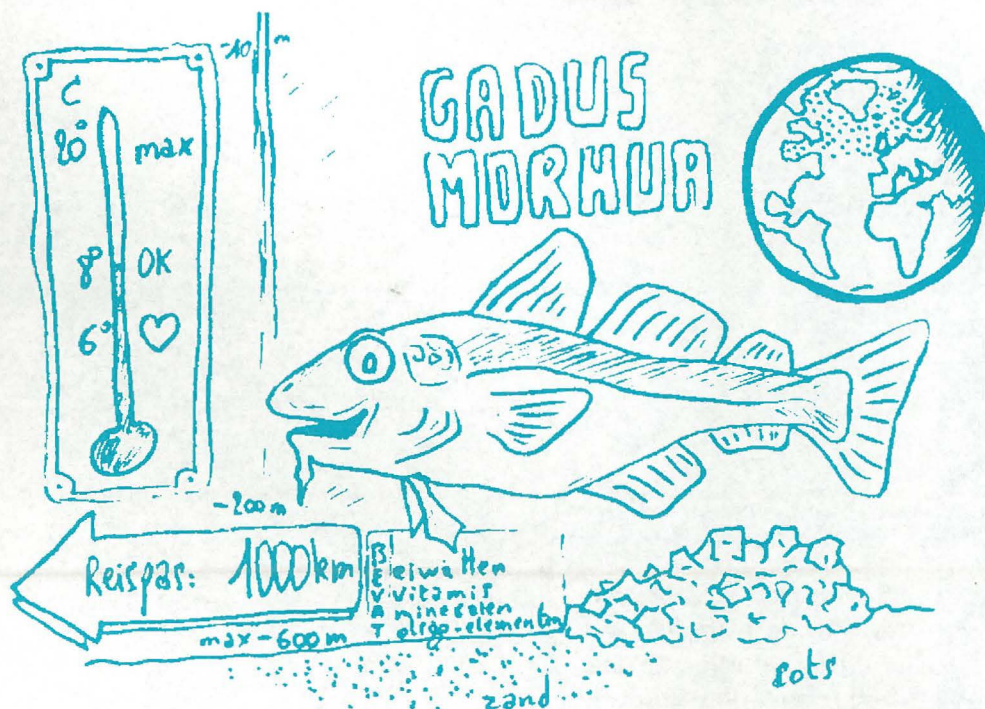
In deze bijdrage stellen we deze Kabeljauw - één van onze bekendste vissen - aan u voor. We leggen ook uit hoe

het wetenschappelijk advies tot stand komt, tot welke maatregelen dit geleid heeft en wat de gevolgen zijn voor onze Belgische visserij. In een aansluitende bijdrage op pagina 12 tot 18 visten we voor u uit hoe een aantal bevoorrechte getuigen de toekomst van de Kabeljauw(visserij) tegemoet zien.

De Kabeljauw, een vis om "u" tegen te zeggen

De Kabeljauw staat zowat model voor de zeevis. Samen met soorten als Schelvis, Wijting en Koolvis behoort hij tot de familie van de kabeljauwachtigen (Gadidae). Zijn wetenschappelijke naam

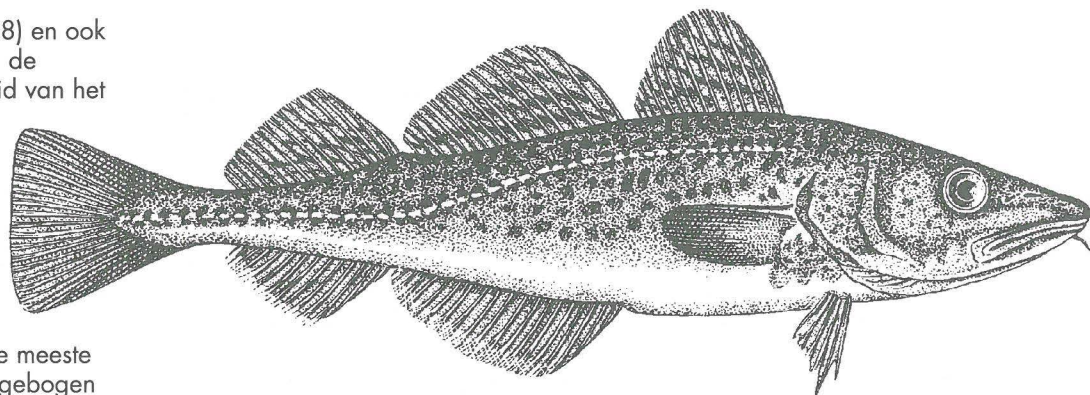

Een opname uit de oude doos (jaren '50), toen Kabeljauw nog massaal werd aangevoerd in de Belgische havens (uitgave Nels, uit verzameling Frank Redant)

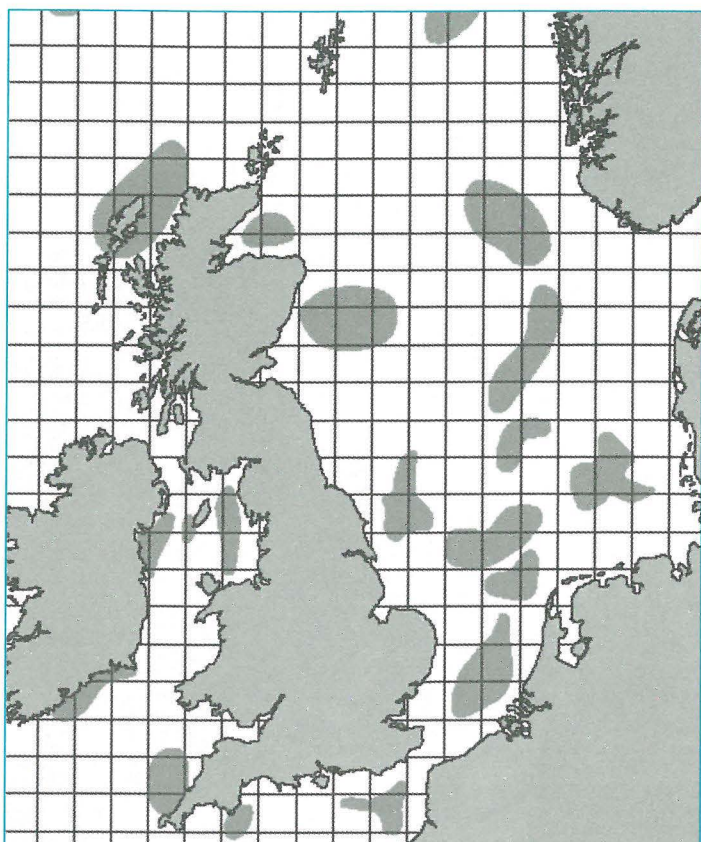
is *Gadus morhua* (Linnaeus 1758) en ook daar is weinig verrassends aan: de geslachtsnaam is immers afgeleid van het Griekse *gados*, wat 'vis' betekent, en de soortnaam komt van het Latijnse woord voor Kabeljauw, *morua*.

De Kabeljauw is gemakkelijk te herkennen aan zijn drie gescheiden rugvinnen en twee buikvinnen - een kenmerk van de meeste kabeljauwachtigen -, zijn bleke gebogen zijlijn en de goed ontwikkelde kindraad op de onderkaak (zie figuur). Deze laatste functioneert als tastorgaan bij het zoeken naar voedsel. De kleur van de Kabeljauw kan variëren van bruin tot groen en grijs, maar steeds is de rugzijde donker en contrasterend met de bleke buik. Kabeljauw voelt zich thuis in vele waters, van zand- tot rotsbodems verspreid over de kustwateren en het continentaal plat van het Noord-Atlantisch gebied. Hij wordt waargenomen tot 600 m onder het wateroppervlak, maar verkiest dieptes tussen de 10 en 200 m. Zijn levenswijze is demersaal. Dat betekent dat hij op of net boven de zeebodem leeft. Soms vind je de Kabeljauw ook hoger in de waterkolom, bijvoorbeeld wanneer de onderste waterlaag te weinig zuurstof bevat of wanneer ze over grote afstanden gaan trekken. Terwijl jonge Kabeljauwen - in de volksmond

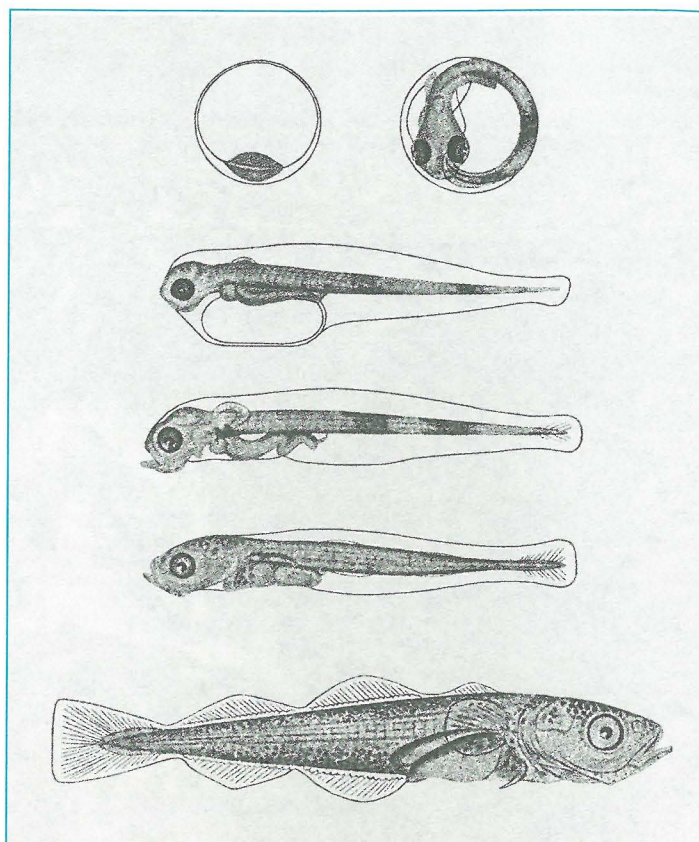

De Kabeljauw is gemakkelijk te herkennen aan zijn drie gescheiden rugvinnen, de twee buikvinnen, zijn bleke gebogen zijlijn en de goed ontwikkelde kindraad op de onderkaak (dia MD, tekening naar Max Poll, Poissons Marins)

De volwassen Kabeljauw trekt tijdens de paaiperiode naar ondiepere wateren, als het eventjes kan met een temperatuur lager dan 6 °C. Op deze kaart staan de traditionele paaigebieden van de Kabeljauw in en rond de Noordzee aangegeven (FR)

De vroegste ontwikkelingsstadia van Kabeljauw: eieren, de in het water zwevende larven van ca. 5, 8 en 11 mm en het eerste juveniele, bodembewonende stadium (lengte ca. 2 cm) (naar Ernst Ehrenbaum, *Naturgeschichte und Wirtschaftliche Bedeutung der Seefische Nordeuropas*)

'gullen' genoemd - meestal ter plaatse blijven, is het bekend dat grotere exemplaren zich over afstanden van meer dan 1000 kilometer kunnen verplaatsen (zoals van Oost- naar West-Groenland). De Noordzeepopulatie heeft een minder sterk ontwikkeld trekgedrag. Volwassen Kabeljauw heeft een voorkeur voor koeler water tot ongeveer 8 °C, maar kan temperaturen tot 20 °C verdragen.

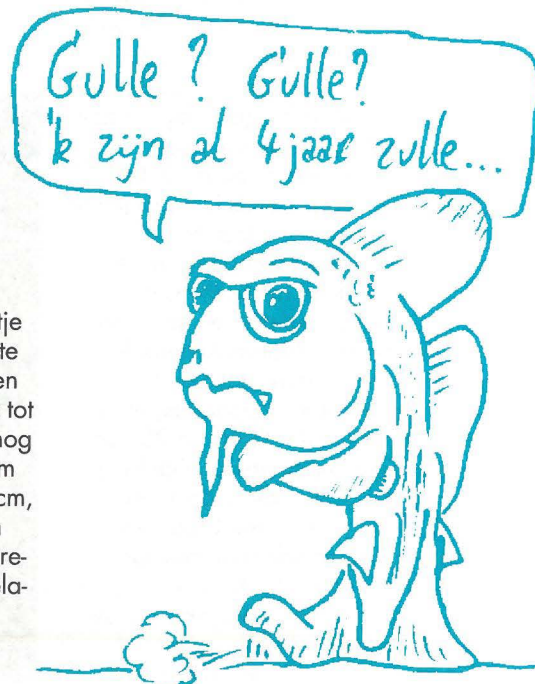
Kwekend als konijnen, groeiend als kool

Kabeljauw kan uitgroeien tot wel 1,5-1,9 meter, en leeftijden tot 20 jaar zijn gesignaleerd. Bovendien groeit deze vis razendsnel. Na twee jaar meten ze al zo'n 45 cm en na vier jaar ongeveer 70 cm. Ze wegen dan respectievelijk ca. 1 en 3,5 kg. In de Noordzee bestaat de meerderheid van de populatie ten gevolge van de intensieve exploitatie uit vissen jonger dan vier jaar. Zo'n 60 % van de Noordzeepopulatie is dan geslachtsrijp en pas aan een leeftijd van zes jaar zijn ze dat allemaal. De volwassen Kabeljauw trekt tijdens de paaiperiode naar ondiepere wateren, als het eventjes kan met een temperatuur lager dan 6 °C (voor de paaigebieden in de Noordzee zie figuur). De paaiperiode duurt maximaal drie maanden en begint over het algemeen niet vroeger dan december

(zuidelijker gelegen gebieden) en niet later dan maart (noordelijker gelegen gebieden). Hun voortplantingscapaciteit is legendarisch en staat in verhouding tot de grootte (en dus leeftijd) van de vis: een volwassen wijfje legt ongeveer 500.000 eitjes per kilogram eigen lichaamsgewicht, wat voor een beest van 10 kg neerkomt op een afleg van wel 5 miljoen eitjes! Zo heeft men ooit wel berekend dat, indien elk gelegd Kabeljauweitje zich onbelemmerd zou ontwikkelen tot een volwassen vis, het slechts drie jaar zou duren vooraleer de Atlantische Oceaan zo vol zit met Kabeljauw dat men over de ruggen van deze vissen heen met droge voeten tot aan de overkant kan stappen...

Wanneer het wijfje haar eitjes in het water heeft afgelegd, loost het mannetje zijn sperma in haar buurt. De bevruchte eitjes van anderhalve millimeter zweven naar het oppervlak en komen na twee tot vier weken uit. De larfjes blijven dan nog een drietal weken in de waterkolom om vervolgens, bij een grootte van ca. 2 cm, naar de bodem te zakken. Tijdens hun verblijf in de waterkolom worden ze gretig gegeten door Haring en andere pelagische vissoorten. Schelvis, Heek en andere bodembewonende vissoorten (waaronder Kabeljauw zelf) vormen

dan weer de belangrijkste bedreiging tijdens hun prille demersale fase. Na verloop van tijd worden de rollen echter omgedraaid en heeft Kabeljauw nog maar weinig vijanden. Hij wordt dan zelf een geduchte predator, eerst van kreeftachtigen, wormen en weekdieren, later ook van vissen zoals Haring, Schelvis, Lodde, Zandspiering en tal van andere soorten.

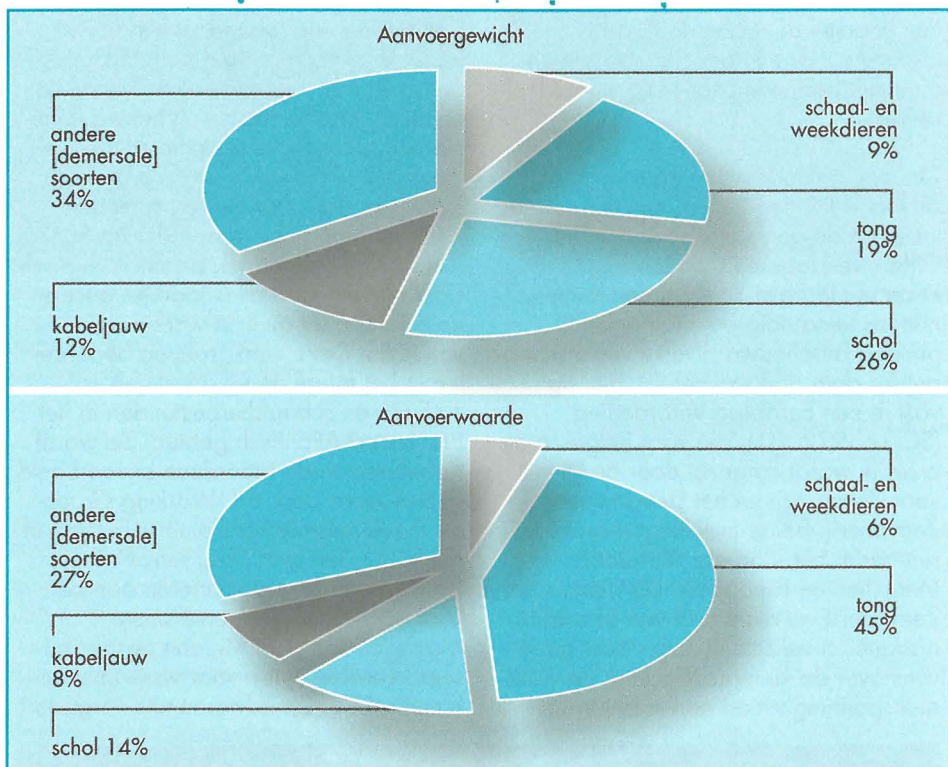
Kabeljauw: vooral een 'bijvangst'-soort voor de Belgische visserij

Voor de Belgische visserij is Kabeljauw in hoofdzaak een bijvangstsoort. De soort wordt immers voornamelijk gevangen als 'bijproduct' van de visserijen op langoustine (centrale/zuidelijke Noordzee) en platvis. Deze laatste tak van de visserij concentreert zich voornamelijk op Tong en Schol, dé doelsoorten bij uitstek van de boomkorrenvloot. Een echte gerichte visserij op Kabeljauw en andere 'rondvis', zoals we die kennen in Schotland of Noorwegen, bestaat in België nauwelijks. In 2002 bedroeg de totale Belgische kabeljauwaanvoer ca. 3000 ton - tegenover ca. 6750 ton Schol en ca. 4900 ton Tong - in hoofdzaak afkomstig uit de Noordzee, de Keltische Zee, de Ierse Zee en het Engels Kanaal.

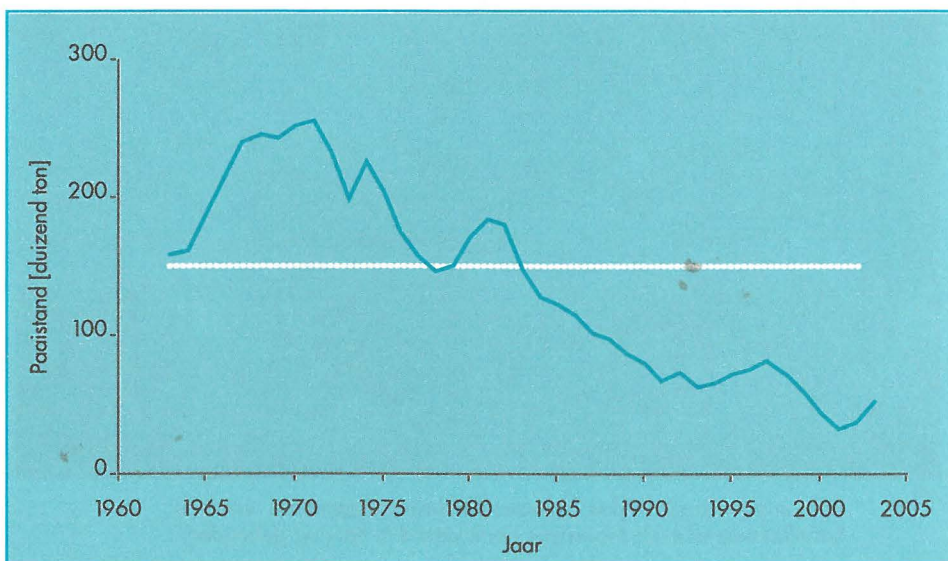
Paaijstand kwijnt weg, ook in de Noordzee

De Kabeljauwstand in de Noordzee wordt scherp in het oog gehouden: de Engelsen proefvissen jaarlijks op 75 stations verspreid over de ganse Noordzee, de Schotten nemen het noordelijke deel nog eens extra voor hun rekening en daar bovenop onderzoekt de International Beam Trawl Survey de volledige Noordzee à twee stations per ICES-rechthoek (ca. 50 x 50 km). Deze jaarlijkse, intensieve visbestandopnames tonen een ronduit dramatisch beeld voor de Kabeljauwstock in de Noordzee. Het ziet er bovendien niet naar uit dat deze toestand op korte termijn ingrijpend zal verbeteren. Momenteel wordt de paaijstand geschat op één derde van het zogenaamde 'voorzorgsniveau', dat vastgelegd werd op 150.000 ton. Een enquête onder vissers, uitgevoerd door de North Sea Commission Fisheries Partnership, wijst op een (lichte) toename van het kabeljauwbestand in 2003 in vergelijking met het voorgaande jaar. Eenzelfde vaststelling werd gedaan door de visserijbiologen, maar het is nog veel te vroeg om nu al over een herstel te spreken.

Kabeljauw krijgt nog amper de kans om door te groeien tot een volwassen leeftijd. Hierdoor is het aantal nakomelingen beperkt en wordt de visserij al te sterk afhankelijk van nieuwe broedklassen. Met uitzondering van 1996 evenwel, zaten alle jaarklassen sinds 1986 v  r beneden het lange-termijn-gemiddelde. Vandaar ook dat de bevoegde adviesorganen al meerdere jaren een moratorium op de kabeljauwvangst voorstellen.

Soortensamenstelling van de Belgische aanvoer in 2002 in (a) gewicht en (b) waarde. Tong en Schol zijn de voornaamste doelsoorten in de Belgische visserij. Kabeljauw is belangrijk als bijvangst (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Landbouwbeleid, Dienst Zeevisserij)

Evolutie van de paaijstand van Noordzee-Kabeljauw (volle lijn). De gestippelde lijn geeft het voorzorgsniveau weer (bron: Report of the ICES Advisory Committee on Fishery Management, 2003)

Het huidige adviessysteem voor het beheer van visbestanden in het Noordoost-Atlantisch gebied

De rol van de wetenschapper en van ICES

In het huidige beheerssysteem voor de visbestanden in het Noordoost-Atlantisch gebied, waartoe de Noordzee behoort, is een centrale rol weggelegd voor de 'Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee' (ICES). Die adviseert immers de Europese Commissie, die dan op zijn beurt dit advies evalueert en een voorstel doet aan de Raad van Ministers. Het zijn deze laatste die uiteindelijk beslissen over het gevoerde beheer.

Om een gefundeerd wetenschappelijk advies te kunnen geven, zijn objectief verzamelde gegevens nodig. Cijfers verkregen uit aanlandingen, verkoop of via de vissers worden immers niet als eenduidig en onafhankelijk genoeg beschouwd. Welke wetenschappelijke data dan wel vereist zijn, ligt vast in een Europese Verordening (EC 1639/2001), die voor België in de praktijk wordt omgezet door de Dienst voor Zeevisserij en het Departement Zeevisserij. Beide instellingen ressorteren onder het Vlaamse Ministerie van Leefmilieu en Landbouw. De Dienst voor Zeevisserij vervult de rol van een administratie en verzamelt ondermeer gegevens over de visserijcapaciteit, de visserij-inspanning en de aanvoer van de

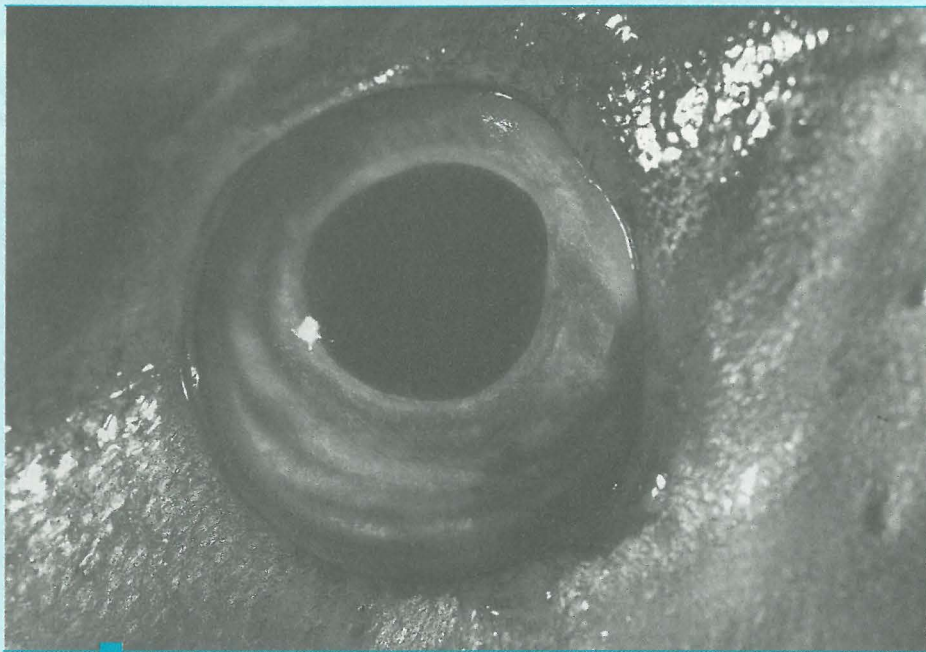
diverse vlootsegmenten. Ze ziet ook toe of de vissers zich houden aan de opgelegde quota en andere beleidsmaatregelen. Het Departement Zeevisserij van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (DvZ-CLO) is een wetenschappelijke instelling die zich richt op het biologisch onderzoek. Dat bestaat hoofdzakelijk uit het bepalen van de lengte- en leeftijdssamenstelling in de aanvoer en de teruggooi van de vis, de berekening van 'abundantie-indexen' (maat voor verspreiding en talrijkheid) op basis van staalnames aan boord van onderzoeksschepen, en uit het verzamelen van biologische parameters (bv. de maturiteit of rijpheid). Ook de andere Europese visserijlanden verzamelen gelijkaardige gegevens, ieder op hun nationale vloten en visserijen. Uiteindelijk wordt alles jaarlijks gecentraliseerd in de diverse werkgroepen van ICES. Deze werkgroepen beoordelen in het totaal de toestand van zo'n 135 vis- en schaaldierbestanden in het Noordoost-Atlantisch gebied. Zo wordt Kabeljauw in de Noordzee bijvoorbeeld geëvalueerd door de 'Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak'. De werkgroepen rapporteren aan het 'Advisory Committee on Fishery Management' (ACFM), een gespecialiseerd adviesorgaan voor visserijbeheer binnen ICES. Dit adviescomité vergadert

tweemaal per jaar en geeft, bij monde van ICES, wetenschappelijk advies voor het beheer van de stocks aan ondermeer de Europese Commissie.

Hiermee wordt het eerste luik in het adviesvormingsproces afgesloten. Tot op dit niveau gaat het louter om wetenschappelijk advies en wordt geen rekening gehouden met de socio-economische gevolgen. Het referentiekader waarbinnen dit advies wordt getekend, is bepaald door het 'voorzorgsprincipe'. Het idee van het 'voorzorgsprincipe' werd ontwikkeld in de jaren 1970, en houdt in dat "zodra er ernstige aanwijzingen zijn dat een bepaalde activiteit gevaren inhoudt voor het milieu, maatregelen moeten worden getroffen". Het is sindsdien verijnd en onderschreven door tal van internationale organisaties waaronder, recent nog, de 'Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling' in Johannesburg. Het voorzorgsprincipe is ook één van de fundamenteën van de 'FAO Gedragscode voor verantwoord vissen'.

De Europese Commissie aan de slag

Het volgende luik in het adviesvormingsproces wordt geleid door de Europese Commissie. Zij heeft haar eigen adviesorgaan, het 'Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de Visserij' (STECF) dat alle adviezen nogmaals onder de loep neemt. In tegenstelling tot ICES heeft dit comité minder wetenschappelijke vrijheid en voert het in hoofdzaak taken uit in opdracht van de Commissie. Op dit niveau worden eveneens de economische gevolgen van de voorgestelde maatregelen ingeschat. Tot op heden bleef het echter bij die analyse en hebben socio-economische overwegingen weinig invloed op de eerste voorstellen die de Commissie aan de Raad van Ministers voorlegt. De adviezen worden over het algemeen vertaald in totale toegestane vangsten (TACs) per soort en per visserijgebied. De TACs worden vervolgens onder de lidstaten verdeeld in de vorm van vangstquota. Het TAC systeem is ooit ingesteld om de visserijinspanning te reguleren, maar het schiet duidelijk aan zijn doel voorbij.

MD

Door middel van jaarlijkse, intensieve visbestandsopnames wordt de Kabeljauwstand in de Noordzee nauwlettend in het oog gehouden

MD Het quotumsysteem om de visserijinspanning te reguleren komt meer en meer onder druk te staan, vooral dan in het geval van gemengde visserijen zoals de Belgische. De vangsten bestaan in deze visserij immers doorgaans uit diverse samen voorkomende soorten en kunnen heel moeilijk beheerd worden via een regulering van afzonderlijke soortenbestanden

Daarom komt het meer en meer onder druk te staan. Dit is vooral het geval in de gemengde visserijen, waar het evenwicht tussen de verschillende bestanden duidelijk uit balans is. Zo kan het zijn dat een bepaald type visserij zijn visserijinspanning mag laten toenemen voor de ene soort, en tegelijkertijd moet verminderen voor een andere soort, terwijl beide soorten niet afzonderlijk kunnen gevangen worden. Dit probleem stelt zich minder in de pelagische visserijen, omdat men daar vrij selectief op één enkele soort kan vissen. Het stelt zich daarentegen zeer scherp in de demersale visserijen - zoals de Belgische -, waar de vangsten doorgaans uit diverse samen voorkomende soorten bestaan. Daarom zal het advies in de toekomst waarschijnlijk omgevormd worden tot een advies voor een bepaald type (gemengde) visserij (het zgn. "fleet-based" of "fishery-based" advies), in plaats van zich te beperken tot het beheer van de afzonderlijke bestanden (het huidige zogenaamde "stock-based" advies).

De Raad van Ministers beslist

Ieder jaar in december komt de Raad van Ministers samen om de voorstellen van de Europese Commissie te bespreken. De Ministers beslissen uiteindelijk over de TACs, de quota en eventuele andere beheersmaatregelen voor het daaropvolgende jaar. Naast dit jaarlijks terugkerend proces, kunnen ook bijkomende maatregelen opgelegd worden. Wanneer bijvoorbeeld een bestand zich in een kritieke toestand bevindt - zoals de Kabeljauw in de Noordzee - wordt automatisch een procedure opgestart om dit bestand te herstellen. De genomen maatregelen kunnen variëren van het invoeren van gesloten gebieden tot technische maatregelen, waaronder tijdelijke beperkingen van de visserijinspanning, verhogingen van de minimum aanvoerlengte of andere.

En heeft de visser ook iets te zeggen?

In het huidige adviesvormingsproces worden de rechtstreeks betrokkenen nauwelijks gehoord. De Europese Commissie wil dat veranderen en heeft

MD In het huidige adviesvormingsproces worden de rechtstreeks betrokkenen zoals de vissers nauwelijks gehoord. De Europese Commissie wil dit veranderen en heeft hiertoe de zogenaamde Regionale Advies Comités of RACs in het leven geroepen

daarom de zogenaamde RACs of Regionale Advies Comités in het leven geroepen. Momenteel loopt er een voorstel van de Commissie voor een Verordening tot oprichting van RACs voor de Noordzee, de Baltische Zee, de Noordwestelijke wateren, de Zuidwestelijke wateren, de Middellandse Zee en de pelagische bestanden. In september 2003 werd een projectvoorstel bij Interreg IIIB ingediend, tot oprichting van een zgn. schaduw-RAC voor de Noordzee. In het kader van dit project zal, bij wijze van spreken, "gesimuleerd" worden wat een toekomstige RAC effectief kan doen. De kerngroep van deze RAC is samengesteld uit vertegenwoordigers van visserijorganisaties, visserijgerelateerde organisaties, de Europese Commissie, Noorwegen en niet-gouvernementele organisaties. Deze kerngroep kan zich laten bijstaan door adviesgroepen (bijvoorbeeld via ICES), en kan advies geven op eigen initiatief of op vraag van de belanghebbende partijen. Dit advies moet wel kaderen binnen onder andere het voorzorgsprincipe, en zal net als het wetenschappelijk advies, door de adviesorganen van de Europese Commissie geëvalueerd worden.

Hoe wil men de Kabeljauw in de Noordzee beschermen?

In mei 2003 presenteerde de Europese Commissie (EC) haar herstelplan voor de Kabeljauwbestanden. Afhankelijk van de goedkeuring in de Raad van Ministers zouden de maatregelen in 2004 in werking moeten treden, wat tot op heden nog niet is gebeurd. Het herstelplan voor Kabeljauw is een eerste concrete toepassing van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) van de Europese Unie (EU) dat eind 2002 geheel werd herzien (zie http://www.vliz.be/docs/groterede/GR6_hervormingen.pdf in 'Grote Rede' 6). Het vormt het voorlopig sluitstuk van een lijst maatregelen die een duurzame exploitatie van de Kabeljauwbestanden mogelijk moet maken.

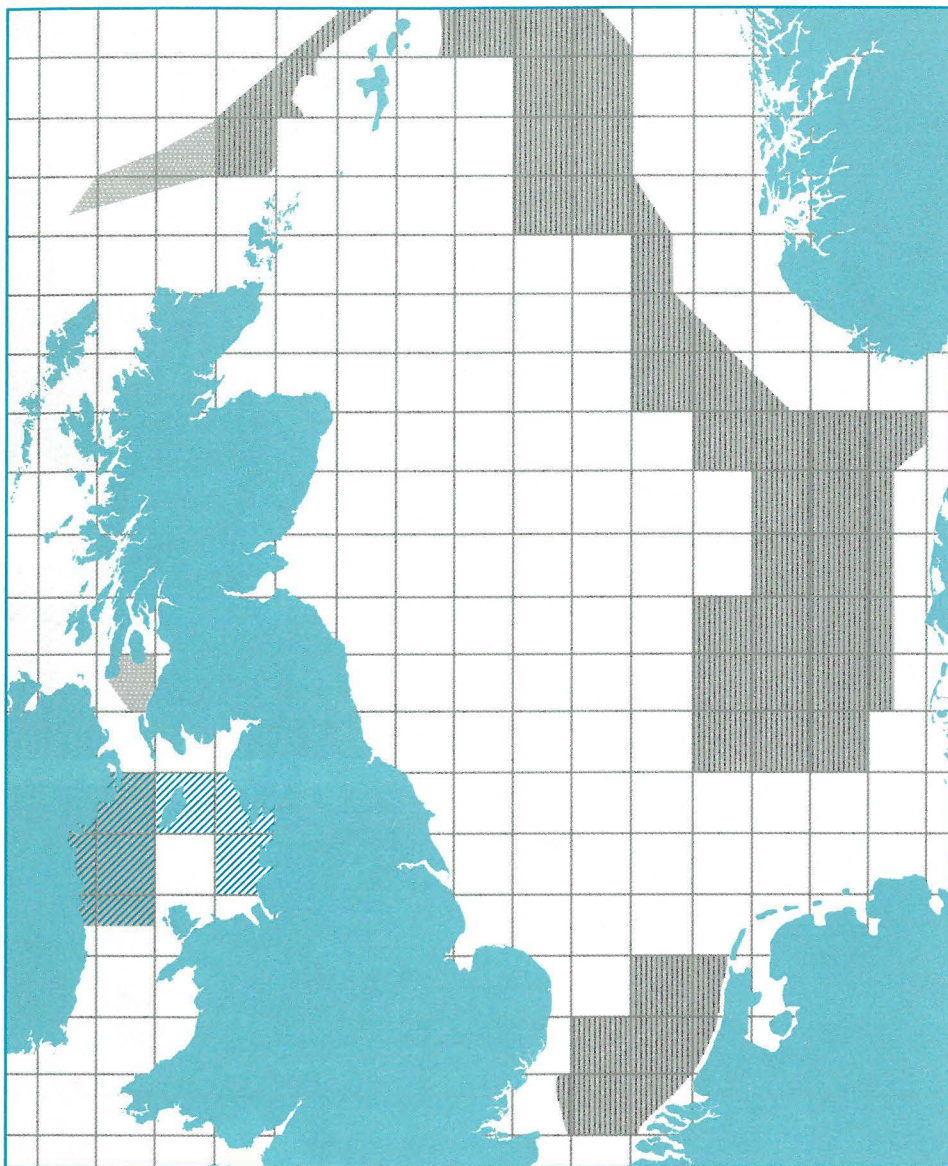
Overgangsmatregelen

De eerste maatregelen voor de Kabeljauw werden genomen in de Ierse Zee in 2000, na voorbereidingen in 1999. Toen werden de totaal toegestane vangsten (TACs) met meer dan de helft verlaagd, waarna een gesloten gebied werd afgebakend om de Kabeljauw tijdens het paai seizoen te beschermen. Tijdens de drie opeenvolgende jaren werd dit gebied, in afgeslankte versie, telkens gedurende 10 weken gesloten. Ook in 2004 is deze maatregel van toepassing tussen 14 februari en 30 april. Er kwamen ook nog technische maatregelen bij in de Ierse Zee, zoals het toepassen van grotere maaswijdtes van 180 mm in de rug van de boomkor. Soortgelijke maatregelen werden ook voor de Kabeljauwbestanden in de Noordzee en ten noorden en ten westen van Schotland getroffen (zie figuur).

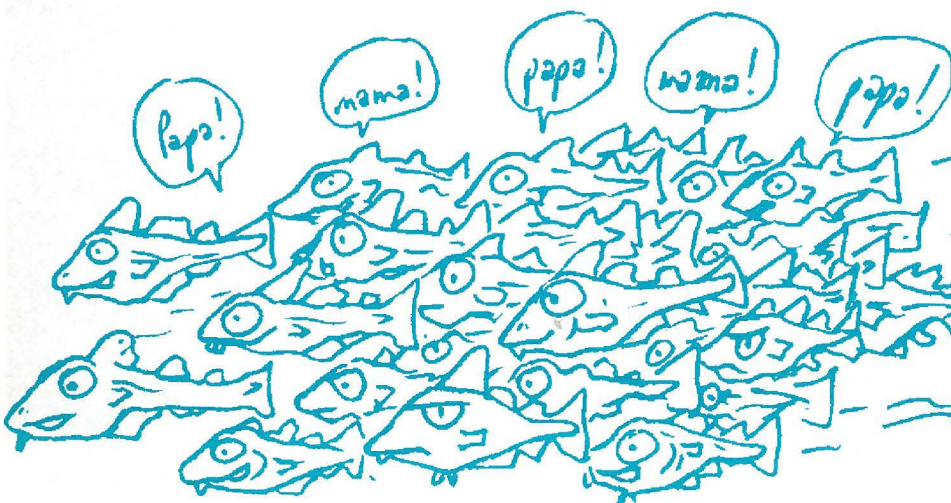
Het werd echter al vrij snel duidelijk dat deze maatregelen te beperkt en te weinig strategisch waren om tot het verwachte resultaat te leiden. Daarop stelde de EC een pakket aan maatregelen samen in de vorm van een eerste herstelplan. Het pakket bevatte een procedure om de TACs zo vast te stellen dat de volwassen (geslachtsrijpe) Kabeljauw jaarlijks met 30 % kon toenemen. Hieraan gekoppeld omvatte het plan maatregelen voor het beperken van de visserijinspanning (de tijd die een vissersvaartuig op zee doorbrengt), ondermeer via het verhogen van de toegekende steun voor het slopen of tijdelijk stilleggen van vissersvaartuigen. Normaal gezien hadden deze maatregelen reeds begin 2002 van kracht moeten zijn, maar de goedkeuring van het herstelplan door de Raad van Ministers bleef achterwege. In het verlengde van de hervorming van het GVB eind 2002 en in afwachting van een

MD Het Kabeljauwherstelplan is een eerste concrete toepassing van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid van de Europese Unie. Het vormt het voorlopig sluitstuk van een lijst maatregelen die een duurzame exploitatie van de Kabeljauwbestanden mogelijk moet maken

De eerste maatregelen om de Kabeljauwstand te beschermen, werden genomen in de Ierse Zee in 2000. Toen werden de totaal toegestane vangsten (TACs) met meer dan de helft verlaagd, waarna een gesloten gebied (1) werd afgebakend om de Kabeljauw tijdens het paaiseizoen te beschermen. Tijdens de drie opeenvolgende jaren werd een kleiner gebied (2) telkens gedurende 10 weken gesloten en ook in 2004 is deze maatregel van toepassing tussen 14 februari en 30 april. Soortgelijke maatregelen werden ook voor de Kabeljauwbestanden in de Noordzee (3) en ten noorden en ten westen van Schotland (4) getroffen in het voorjaar van 2001 (bron: Europese verordeningen)

definitief plan zijn, sedert 1 februari 2003, daarom opnieuw een aantal tijdelijke herstelmaatregelen voor de Kabeljauwbestanden in de Noordzee, ten westen van Schotland, het Skagerrak en het Kattegat van kracht. Opvallend is dat de EC zich, zelfs op kortere termijn, niet langer enkel concentreert op technische maatregelen en het verlagen van de quota, maar nu ook ten aanzien van de visserij-inspanning drastische beperkingen invoert.

Herstelplan voor Kabeljauw

De overgangsmaatregelen, zoals hierboven beschreven, waren bedoeld om op relatief korte termijn de hoogste noden te lenigen. Recente adviezen van ICES stemmen echter weinig positief. Ondanks alle initiatieven, wordt er nog steeds meer Kabeljauw uit de bestanden weggevisst dan er door voortplanting bijkomt. Dit falen wordt grotendeels toegeschreven aan de afwezigheid van een strategie op langere termijn. Het huidige herstelplan voor de Kabeljauw, zoals het in mei 2003 door de Europese Commissie werd voorgesteld, poogt hierop een antwoord te bieden. Het plan kwam tot stand na consultatie van zowel wetenschappelijke experts als betrokkenen uit de visserijsector. Het beheersen van de visserijinspanning blijft hierbij de centrale pijler. Voor iedere lidstaat wordt jaarlijks de toegelaten visserijinspanning bepaald in aantal kilowattdagen (aantal dagen vermenigvuldigd met het vermogen in kW van de betreffende schepen), die vervolgens door de lidstaten over de vaartuigen worden verdeeld. De TACs worden zo vastgesteld dat de voorraad volwassen Kabeljauw jaarlijks kan toenemen.

Het verschil ten aanzien van alle voorgaande initiatieven ligt in het feit dat ze voortaan kaderen in een globale lange-termijnstrategie die erop gericht is de Kabeljauwbestanden weer binnen veilige biologische grenzen te brengen. De doelstellingen worden over meerdere jaren gespreid, waarvan de invulling in verschillende fasen verloopt. De tijdspanne waarin het beoogde herstel mogelijk wordt geacht schat men op 5 à 10 jaar. Om de lidstaten in de gelegenheid te stellen het verlies aan inkomsten voor de visserij te compenseren, werd eind 2002 een sloopfonds opgericht. Vaartuigen, die als gevolg van de tenuitvoerlegging van het herstelplan hun visserijinspanning met 25% of meer moeten verlagen, zullen aanspraak kunnen maken op een verhoogde slooppremie. Wanneer het streefniveau voor een bepaald Kabeljauwbestand twee jaar na elkaar is bereikt, zal de Commissie voorstellen om dat bestand uit de werkingssfeer van het herstelplan te halen. Voor het betrokken bestand wordt dan een meerjarig beheersplan vastgesteld.

Wat betekent dit alles nu voor de Belgische visser?

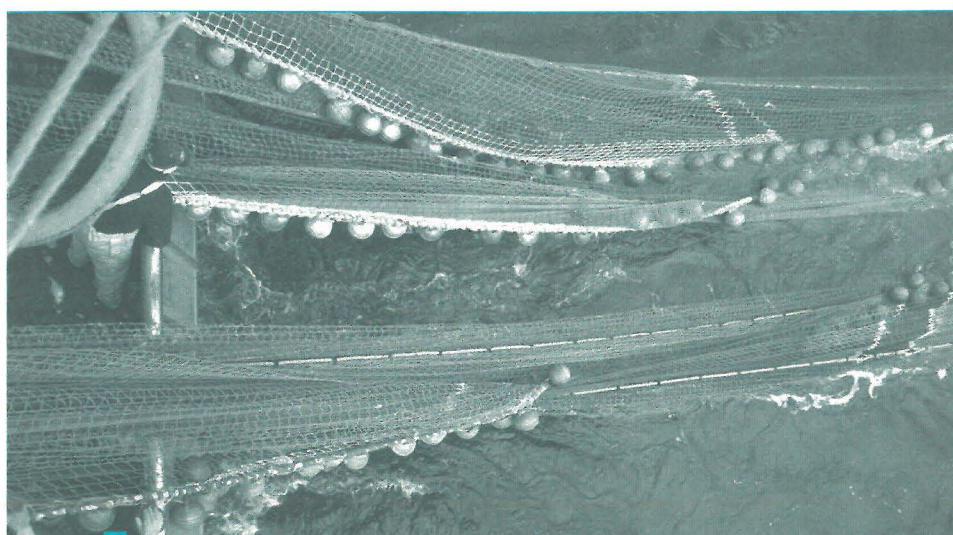
Ook België ontsnapt niet aan de huidige opgelegde beperkingen. Hoewel de Belgische zeevisserijvloot vrijwel niet gericht op Kabeljauw vist, maakt de Kabeljauwvangst toch ca. 10 % uit van de totale Belgische aanlandingen. Beperkingen ten aanzien van Kabeljauw hebben bijgevolg ook een invloed op andere soorten zoals Wijting, Schelvis, Tong en Schol.

Onze vloot is zowel aan de vangst- als de activiteitenbeperkingen onderworpen.

MD

Met het Kabeljauwherstelplan hoopt men binnen 5-10 jaar de stand van de Kabeljauw in het Noordoost-Atlantisch gebied te herstellen. Wanneer zou blijken dat het streefniveau voor een bepaald Kabeljauwbestand twee jaar na elkaar is bereikt, zal de Commissie voorstellen om dat bestand uit de werkingssfeer van het herstelplan te lichten. Voor dit bestand wordt dan een meerjarig beheersplan vastgelegd

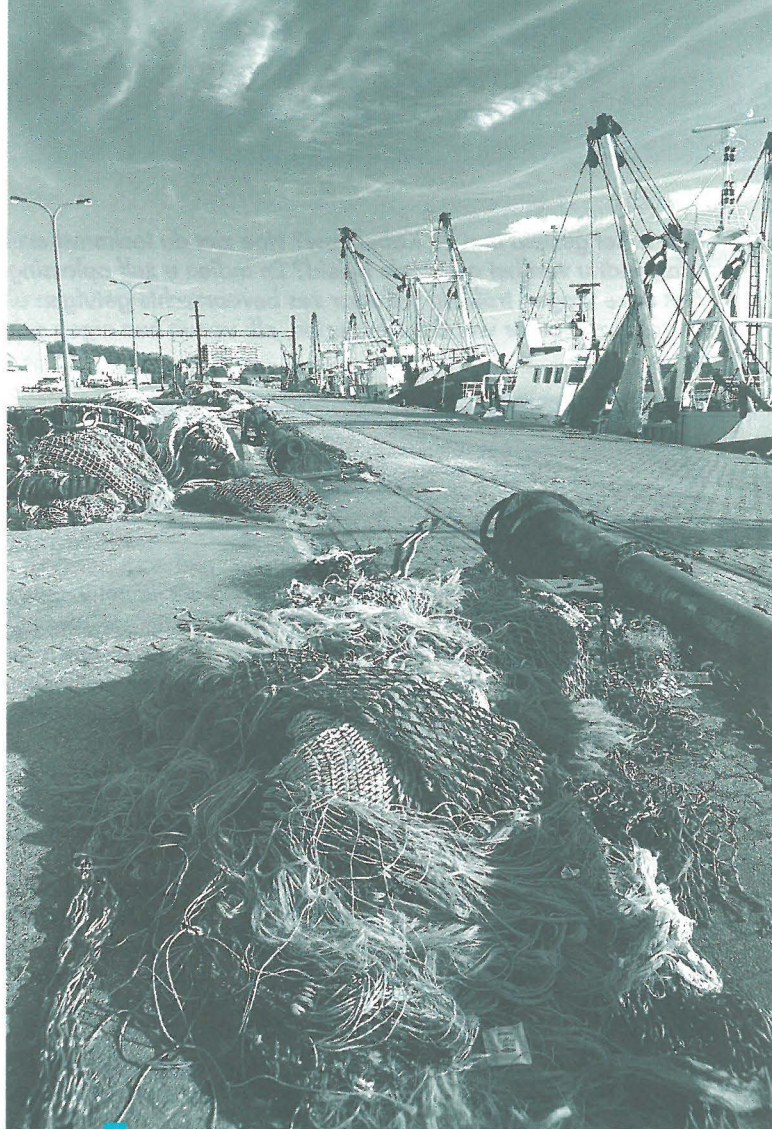
RP

De plankenvisserij met tweelingnetten is misschien wel de methode bij uitstek voor de gerichte visserij op rondvis, met Kabeljauw, Schelvis en Koolvis als belangrijkste doelsoorten

De gearceerde ICES-gebieden (IIa, IIIa, IVa, IVb, IVc, VIa, VIIa en VIId) zijn sinds 2004 onderworpen aan een communautaire zeedagen-regeling (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Landbouwbeleid, Dienst Zeevisserij, 2004)

MD

Hoewel de Belgische zeevisserijvloot vrijwel niet gericht op Kabeljauw vist, maakt de Kabeljauwvangst toch ca. 10 % uit van de totale Belgische aanlandingen. Beperkingen ten aanzien van Kabeljauw hebben bijgevolg ook een invloed op andere soorten zoals Wijting, Schelvis, Tong en Schol

Aanvankelijk gold voor de Belgische vloot enkel een zeedagenregeling in de Noordzee, maar intussen is deze uitgebreid naar de Ierse Zee en het oostelijk deel van het Kanaal. In alle gebieden waar een zeedagenregeling van toepassing is (zie kaart) wordt voor 2004 het aantal dagen dat een Kabeljauwvisser zich buitengaats mag bevinden beperkt tot 154 zeedagen, te rekenen vanaf februari. Dit geldt voor boomkorren met een maaswijdte van minstens 80 mm.

In het Noordzeegebied mogen Belgische vissersvaartuigen, waarvoor Kabeljauw een deel van hun vangsten uitmaakt, zich in afwachting van een definitieve regeling nog slechts 14 (voor 1 februari 2004 nog 15) zeedagen per maand buitengaats bevinden. De garnaalvisserij vormt hierop de voornaamste uitzondering, gezien zij buiten deze regeling valt. Naast de zeedagen-regeling geldt ook een beperking op de vangsten. Kleine boomkorvaartuigen

(tot 221 kW) mogen tijdens het eerste kwartaal (tot 31 maart 2004) slechts 100 kg Kabeljauw per vaartdag in de Noordzee vangen. Voor boomkorvaartuigen uit het groot vlootsegment (> 221 kW) is dit het dubbele. Buiten de Noordzee zijn ze nog eens gehalveerd. In de Ierse Zee is van 14 februari tot 30 april 2004 opnieuw een gebied afgebakend waar de vangst van Kabeljauw met boomkorvaartuigen volledig verboden is.

De meeste van deze maatregelen hebben momenteel nog een voorlopige status in afwachting van de definitieve goedkeuring van het communautaire herstelplan. Het is uiteraard nog koffiedik kijken hoe de regeling er dan zal uitzien. Het staat wel reeds vast dat Belgische vissersvaartuigen bij een zeedagenregeling - zoals nu vastgelegd is door de Europese Commissie - een relatief nadeel hebben in vergelijking met andere Europese lidstaten. Onze visserijrechten bevinden

zich immers grotendeels op verafgelegen visgronden, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Nederlanders die voor het grootste gedeelte in hun eigen wateren vissen. Om hieraan tegemoet te komen wordt momenteel gewerkt aan een stoomdagenregeling, dit is een regeling die rekening houdt met het aantal dagen dat effectief gevist wordt.

Wim Demaré (*) en Fanny Douvere (**)

(*) Departement Zeevisserij - Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek

(**) Maritiem Instituut - Universiteit Gent

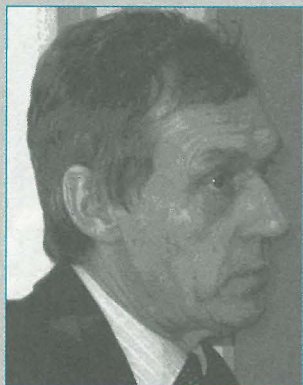

EEN 'KINK IN DE KABELJAUW':

Hoe is het gesteld met de Kabeljauw? Hoe ziet de toekomst eruit voor deze vissoort en voor de Kabeljauwvisserij in de Noordzee? Wat vindt u van het gevoerde beleid? En indien u zelf oplossingen zou mogen bedenken, wat stelt u dan voor? Met deze vragen trokken we naar zes bevoorrechte getuigen uit het vissersmilieu, de administratie of de onderzoekswereld. Oordeel zelf maar wat deze experts, elk vanuit hun eigen achtergrond, naar voor schuiven!

Luc Maertens

is hoofd van de Dienst voor de Zeevisserij, een dienst binnen de Vlaamse administratie die zich vooral bezig houdt met de voorbereiding en de toepassing van de Europese visserijwetgeving

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

Persoonlijk meen ik dat de stand van Kabeljauw niet zo goed is. Toch lijkt het dieptepunt voor de gehele Noordzee voorbij en is de situatie - zoals te zien in de vangsten - iets beter dan doorgaans geraamd.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

De vangsten zijn inderdaad fel gedaald ten opzichte van het verleden. Hierbij moet ook onder ogen genomen worden dat onze gespecialiseerde rondvisvloot verdwenen is (bordentreilers) zodat de vangsten automatisch zouden moeten dalen. Een ander punt is dat de oorzaak van deze teruggang niet eenduidig is. Is ze te wijten aan de opwarming van de aarde, de verminderde fosfaatafvoer naar zee, het grote Haringbestand dat alle Kabeljauwbroed opeet, de industriële visserij voor vismeel of eventueel toch de visserij op Kabeljauw?

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

De gevolgen voor onze visserij zijn niet zo belangrijk vermits onze visserij voornamelijk een platvisvisserij is en de Kabeljauw meestal een welgekomen bijvangst was en is. Voor de kustvisserij is het gebrek aan Kabeljauw in de winter wel een aderlating.

Hoe schat u de toekomst in van de Kabeljauwstand en -visserij?

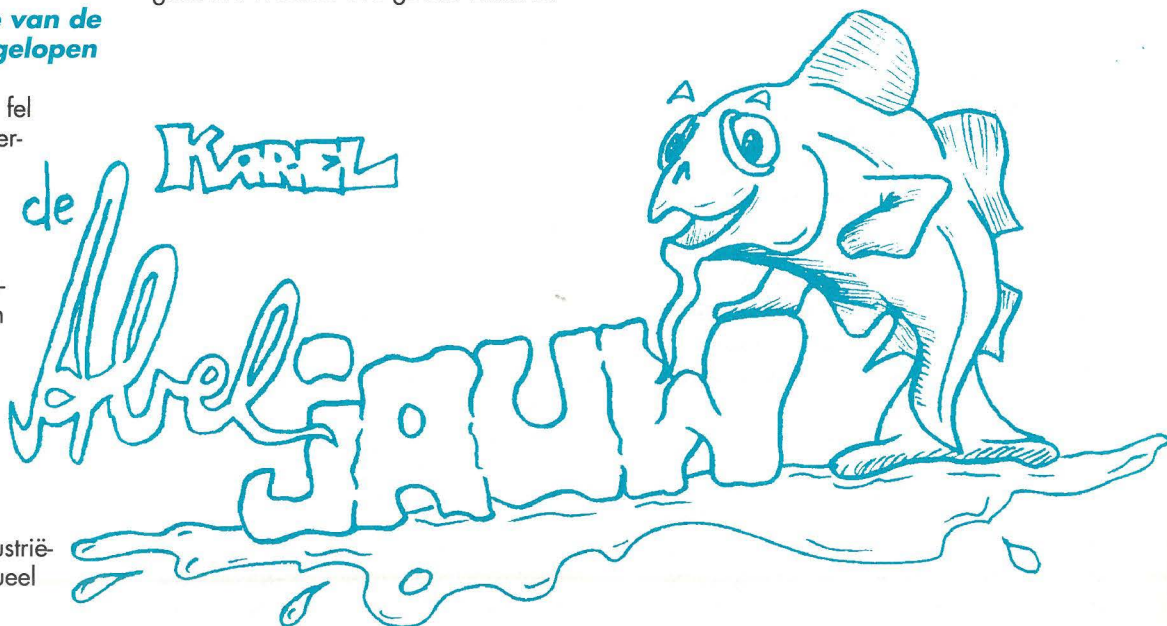
Ik vermoed dat de Kabeljauwstand zich aan het herstellen is zonder een inzicht te hebben in het hoe en waarom ervan. Mogelijks kan dit een gevolg zijn van de verminderde Kabeljauwvisserij in Denemarken.

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

Ik vind dat de maatregelen zeer ingewikkeld zijn, té ingewikkeld. Voor de schippers op zee is dit ontmoedigend zeker wanneer zij vaststellen dat er toch nog wat Kabeljauw te vangen is. Ik meen dat de oprichting van de zgn. regionale adviesraden waarin ook of vooral de stem van de vissers en reders zou moeten gehoord worden een goede zaak is.

Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

Ik meen dat een sluiting van een gebied in de paaiperiode een maatregel is die door de vissers begrepen wordt en dan ook aanvaardbaar is. De gebieden mogen evenwel niet te groot zijn om een verschuiving van de visserijinspanning naar andere gebieden te vermijden, zoals het geval was enkele jaren geleden bij de sluiting van zeer grote gebieden in de Noordzee. Een gebied van ongeveer 4 ICES-rectangles (nvdr. = ca. 100 x 100 km) groot, dat opschuift naar het noorden volgens de paaiperiode, lijkt mij goed doenbaar. Om een dergelijke maatregel met goed gevolg te kunnen toepassen moeten zowel de paaiperiode als de paaiplaats zo goed mogelijk bepaald worden. De sluiting mag m.i. niet langer duren dan 3 maanden.

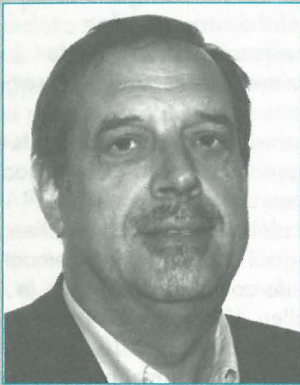

Willy Versluys

is Reder ter Zeevisserij en reder van de vissersvaartuigen Z 582, Z 70, Z 18, O 51 en de Crangon.

Hij is tevens voorzitter van de Vlaamse Visserij Coöperatie

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

Wij bemerken onmiskenbaar een vermindering van de vangsten.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

Wij hebben een dalende lijn in de vangsten vastgesteld, vooral in de laatste 10 jaar. Er zijn in die tien jaar echter wel tijdelijke en plaatselijk hogere concentraties vastgesteld waarbij alsnog door de kustvisserij mooie gullevangsten in het najaar gerealiseerd werden. Ook vandaag worden door verschillende vaartuigen grote concentraties van gullen, weliswaar dieper in zee, vastgesteld.

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

Gezien de quota-reglementering een verplichte vermindering van aanvoer oplegt, krijgen we uiteraard lagere opbrengsten. Zowel het groot segment van onze vloot, dat ook geconfronteerd wordt met een frustrerende teruggooi van een onvermijdelijke bijvangst, als het

klein segment, dat hierdoor zijn najaarsvisserij ontnomen wordt, worden hierdoor sociaal-economisch beknot.

De hogere prijsvorming compenseert slechts in zeer geringe mate de vangstbeperkingen. Daarnaast is door het verbod van de spanvisserij een economisch interessante visserijmethode ontnomen en worden de mogelijkheden om alternatieve visserijtechnieken (bv. i.p.v. de boomkorvisserij) op die vissoorten toe te passen, sterk beperkt.

Hoe schat u de toekomst in van de Kabeljauwstand en -visserij?

Als er geen maatregelen genomen worden - en dit niet alleen door beperking van de professionele visserij - zijn de vooruitzichten slecht. De invloed van de Belgische visserij op het geheel van de Europese visserij is minimaal. We zitten met onze vloot reeds op een door de Europese Commissie erkend 'minimum vitalis'. Om dit 'minimum-vitalis' in stand te kunnen houden is echter ook een minimum aan visserijrechten en quota noodzakelijk. Anders heeft de erkenning geen zin!

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

Het Europees beleid is er schijnbaar enkel op gericht om de professionele visserij te beknotten. Naar mijn bescheiden oordeel hebben andere factoren een veel grotere invloed op bepaalde visserijbestanden nl.:

- * De natuur zelf: opwarming van de zee, al of niet strenge winters, de invloed van andere predatoren (zeezoogdieren, zeevogels, etc.), veranderingen (tijdelijke) van het migratiepatroon, etc.

- * Technische maatregelen aan land waardoor de invloed van de rivieren en stromen op de kustwateren en paaigebieden zeer belangrijk kan zijn (cfr. de stelling van de Nederlandse professor Boddeke i.v.m. de defosfatering van het rivierwater)

- * De invloed van de sportvisserij: is er reeds een ernstige studie gemaakt van de aanvoer (al of niet illegaal) door de sportvisserij? Ik heb niets tegen de sport-

visserij op zich, maar er zijn genoeg feiten bekend van sportvissers die met scheepjes, beter uitgerust dan professionele kustvissers, in ploeg de visserij bedrijven en het niet zo nauw nemen met de reglementering ter zake!

Tenslotte heb ik nog altijd de indruk dat het gevoerde Europees beleid in zijn toepassing bij de verschillende lidstaten nogal dikwijls een beleid is met twee gezichten, zowel wat betreft de naleving als de controle.

Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

Ondervinding uit het verleden heeft reeds meerdere malen aangetoond dat de natuur zich rap kan herstellen, ook na het invoeren van tijdelijke beheersmaatregelen voor korte termijnen. Bepaalde paaigebieden, waar de Kabeljauw komt om kuit te schieten, zouden in die periode moeten gesloten worden voor iedereen (in gans Europa). Op vandaag moeten wij als vissers vaststellen dat bepaalde gebieden onterecht gesloten worden en andere onterecht open blijven. Soms geeft dat de indruk dat onze wetenschappers niet goed de paaigebieden van de Kabeljauw kennen of bepaalde staalnames verkeerd interpreteren. De overbescherming van een bepaalde vissoort kan immers nefaste uitwerking hebben op andere. Een evenwichtige regeling (rekening houdend met socio-economische factoren) van de onvermijdelijke bijvangsten en het effectief sluiten van gebieden in die periodes wanneer de Kabeljauw komt om kuit te schieten, zijn volgens mij noodzakelijk. Zwaardere maatregelen opgelegd door de Europese commissie, zonder een economische compensatie, betekenen op korte tot middellange termijn het einde van de Vlaamse visserijsector en meteen van de meeste randsectoren (o.a. toeleverings- en herstelbedrijven, onderwijs, administraties, vismijnen, verwerking, wetenschappers (?), etc.)!

EEN 'KINK IN DE KABELJAUW':

Fernand Verleene

is een ervaren visser. Hij vaart al sinds 1963 en verdiende gedurende de afgelopen acht jaar zijn brood als kustvisser (O 533)

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

Kabeljauw is een trekvis, die hier niet broedt. Dit jaar zit er op de kust geen Kabeljauw, vorig jaar een beetje. Maar het is niet aan de kust dat er overbevissing is. De meeste Kabeljauw wordt reeds opgevangen in dieper water door de grote schepen, waardoor ze onze kust niet meer bereiken.

Ook heb ik ervaren dat de weinige 'gullen' die we nu vangen hele grote zijn (3-7 kg). Normaal vang je hier enkel kleine Kabeljauw, d.w.z. 'papgullen' tot 'middenslag gullen'. Er zit nu 'macht van Haring' en ik peins dat die grote Kabeljauw achter die Haring komt. Het valt ook op dat de Kabeljauw die we nu nog vangen soms meer dood dan levend is, het zit soms van die rare modellen.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

Er is veel, veel minder Kabeljauw de laatste jaren. Ze hadden nooit die grote schepen van meer dan 500 paarden mogen bouwen. Die kunnen ook met slecht weer - met 10, 11 of 12 Beaufort - vissen! Ze vangen zoveel door hun snelheid en hun kracht, niet door hun 'slimigheid'.

Nu worden wij kleine kustvissers ten onrechte met de vinger gewezen als veroorzakers van de overbevissing! Soms denk ik dat ze de visserij in een slecht daglicht willen stellen om over te gaan tot het kweken i.p.v. het vangen van vis. Ik vind die kwekerijen verloren geld als je ziet hoe men de Zalm in Schotland kweekt op varkensstront en antibiotica!

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

Kabeljauw op zich, is voor de kleine kustvisser niet zo belangrijk, het is een bijvangst.

Maar als we ook nog moeten inbinden op de vangst van andere soorten, dan vraag ik me af met wat ik mijn schip rendabel moet houden en de bank, mijn mazout en bemanning kan blijven betalen? De visserij is hard werk en daar moeten we niet over klagen. Maar het moet leefbaar blijven. Werken doen wij van de maandag tot en met de zondag, dat is is 95 à 100 uren. We gaan in zee van zes uur 's avonds tot 's morgens zes-zeven uur waarna we nog een pintje pakken tot 's middags. Dat is werken voor ons.

Hoe schat u de toekomst in van de Kabeljauwstand en -visserij?

Ik ben over 12 jaar gepakt met 98 kg Kabeljauw teveel, wat me 465.000 BEF heeft gekost! Wie wordt er beschermd? De grote krachten, maar wij niet! Wij met onze schipjes van 200 paarden kunnen niet overbevissen, dat bestaat niet! Per keer dat we uitvaren zijn we ca. 12 uur op zee. Dat is niet te vergelijken met die grote schepen die 12-13 dagen aan één stuk doorvissen. En wat te zeggen van die staande netten van 5 tot 12 km lang? Ik ben daar op zich niet tegen als dat de broodwinning van die mensen is, maar daarom moet men ons nog niet met de vinger wijzen als zouden wij kustvissers alles leegvissen!! Ik concludeer hieruit dat de kleine kustvisser eruit moet en de grote schepen moeten blijven bestaan.

Ik ben er ook zo zeker niet van dat er hier volgend jaar niet plots weer veel Kabeljauw zal zitten. Wie kan er dat voorspellen? Die wetenschappers die door hun microscoop kijken? Ze zouden beter eens een maand meevaren, zodat ze zien wat

er echt gebeurt op zee. Niemand, zelfs niet de geleerdste mens, weet wat de vis in de toekomst gaat doen! Als ze dan meekomen kunnen ze dan ook een keer zien hoe gevaarlijk de zandwinning is voor de visserij. Het eten voor de vis dat in de grond zit is weg! Als wij daar gaan korren, zit daar niets meer.

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

Van die maatregelen die ze treffen is er in mijn ogen geen één goed. Vis weggooien, hoe kan men dat nu aanmoedigen? Zie je al een cafébaas twee van zijn tien vaten bier de goot inkippen om tegemoet te komen aan de concurrentie? Ik kan je verhalen vertellen. Vorig jaar zijn er hier schepen binnengekomen met 35-40 bennen Kabeljauw die ze niet mochten binnenbrengen. Maar dan gaat men wel zeggen dat er te weinig Kabeljauw is...

Over 5-6 jaar had ik een journalist van Panorama aan boord. Hij dronk een blikje cola en vroeg me wat ik doe met het lege blikje. Ik zei hem dat wij dat over boord gooien, wat hem duidelijk niet plezierte want het was een 'groenen'. Wat later moet het erom doen dat we drie bennen Haring opvissen. Ik zeg tegen de bemanning dat ze die moeten teruggooien, tot grote ontsteltenis van die man van Panorama! Dus toon ik hem mijn papieren waaruit blijkt dat ik maar 50 kg Haring mag binnenbrengen en de rest moet teruggooien. En ik zei hem: "Groenen, dat blikje cola dat je weggooit, dat zal volgend jaar als het opnieuw wordt opgevist nog steeds dezelfde kleur hebben. Maar die Haring die overboord is gegaan zal morgen stinken als rotte vis!" Heb jij iets gelezen in Panorama? Nee, nochtans is het weggooien van al die Haring wat ze aan de mensen zouden moeten tonen!

Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

Voor mij mogen ze direct een redelijk groot, beschermd gebied maken dat ze volgooien met wrakken en stenen, zodat niemand - ook geen lijnvissers, staande netten e.a. - er nog kan vissen! Zo kan de

vis kweken en uitzwermen naar de zones errond. De zee is groot genoeg hé! Ik garandeer na vijf jaar reeds resultaat. Ook het sluiten van de paai-gebieden voor een maand kan een oplossing zijn. Een maand de vis zijn 'gedacht laten doen' en daarna alles opvissen! Nu vangen ze de vis met kuit, wat verkeerd is, want de vis is mager en je vermoordt de vis van de toekomst. Tenslotte zou het voor de Kabeljauw ook helpen alle fabrieksschepen stil te leggen en maatregelen te nemen tegen het gebruik van staande netten. Ook op de lijnvisserij zou wel eens wat nauwer mogen worden toegekeken. Wij beroepsvissers komen vaak met nauwelijks 2-3 Kabeljauwen binnen, terwijl die lijnvisser met 50 man en wel 200-300 Kabeljauwen onder hun armen aan wal komen!

Daarnaast moet er een scheiding zijn tussen de kleine kustvissers en de grote schepen, zowel naar visgebieden toe als voor de verdeling van de quota. Ze zouden elk schip een eigen en voldoende hoog quotum moeten toekennen en een beperking in het aantal vaardagen. Zo zou ook de race tegen de tijd (om het quotum op te vissen voor een ander het doet) wegvallen, zou je bij schipbraak geen twee keer gestraft worden en moet er geen goede vis meer over boord. Als visser zouden we ook meer sociaal leven hebben.

De mensen moeten ook meer vis leren eten. Maar daarvoor moet de vis betaalbaar worden! Dat kan nu echter niet want het aanbod is te klein. Toen ze tijdens de dioxinecrisis woekerprijzen vroegen voor de vis - ik heb hier Tongen zien verkopen à 1500 BEF per stuk - was ik echt beschaamd. Zo leer je de mensen geen vis eten. Het is trouwens niet juist dat alleen de visser verantwoordelijk is voor die hoge prijzen. Ik wil je meenemen naar een winkel, waar ze twee 'platjes' (Schol of Pladijs) verkopen voor 4 EUR! De visser krijgt 1 EUR per kilo. Is dat de mensen vis leren eten? En waarom moet dat per se een Tong zijn? Een Wijting is ook lekker! Maar ja, de naam hé! Als je hier 100 km van de kust gaat, kennen de mensen maar drie soorten vis. Geef mij maar een 'schelle kaas' in plaatse van kaviaar...

Johan van de Steene

is sinds 1 januari 1988 directeur van de Zeebrugse Visveiling nv.

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

Vanuit het oogpunt van de visveilingen is de huidige stand van de Kabeljauw goed, vooral dan boven de 56ste breedtegraad.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

De aanvoer is sterk afhankelijk van jaar tot jaar. Het ene jaar is er een goed aanbod, het andere jaar is dit een stuk minder. Ik kan niet beoordelen of er globaal een afname is in de Kabeljauwstand, vermits de quota sterk zijn ingeperkt. Anderzijds merken we dat de vaartuigen die gericht op Kabeljauw vangen, bij het uitvaren nog steeds goede aanvoeren realiseren per trip. De grootte van de binnengebrachte Kabeljauw is er duidelijk wel op achteruit gegaan: daar waar eind de jaren '80 de aanvoer gemiddeld tot de klasse 3 (3-5 kg) behoorde, moeten we het nu doen met een maatje minder (klasse 4: 2-4 kg).

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

In het verleden waren de Belgische quota goed. Nu zijn ze dit niet meer en valt de Belgische vloot in verhouding te groot uit. Hierdoor valt een belangrijke bron van inkomsten totaal weg voor de Belgische visserij.

Hoe schat u de toekomst in van de Kabeljauwstand en -visserij?

Het bevreest me dat beslissingen over de toekomst van de Kabeljauwvisserij genomen worden op Europees vlak, en dan nog door landen met een grote Kabeljauwvloot. Dit is geen goede zaak voor de Belgische vloot. Ik denk dat de Kabeljauwstand voor onze vissers niet slecht zit, maar dat de overbevissing op Kabeljauw veroorzaakt wordt door die vloeten die doelgericht op deze soort vangen en de grootste quota bezitten voor Kabeljauw. Als klein landje dreigt België hiervan de dupe te zullen worden.

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

Mijns inziens moet Europa maatregelen nemen bij hen die aan de basis liggen van de overbevissing op Kabeljauw, en niet bij de kleine Belgische vloot. Door de landen met de grootste quota (o.a. Frankrijk, Spanje, Denemarken) aan te pakken kan een oplossing gevonden worden zonder het voor kleinere vloeten onleefbaar te maken.

Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

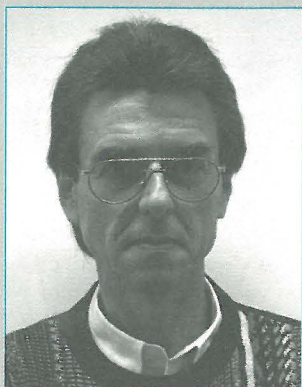
Zoals ik daarnet kwam te zeggen vind ik dat men de industriële en gerichte Kabeljauwvisserij door bepaalde landen prioritair moet aanpakken. Strengere maatregelen gericht naar kleine vloeten zoals de Belgische zetten weinig zoden aan de dijk voor de Kabeljauw, terwijl ze wel een sector in ademnood het leven onmogelijk maken.

EEN 'KINK IN DE KABELJAUW':

Frank Redant

is visserijbioloog en hoofd van de Afdeling Biologie & Aquacultuur van het Departement Zeevisserij, een Vlaamse onderzoeksinstituut met specifieke bevoegdheden op het vlak van visserij-onderzoek en -advies

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

De toestand van de Kabeljauwstock in de Noordzee is ronduit dramatisch. De visserijsterfte zit al bijna 30 jaar boven de veilige referentiewaarde, en in 2001 bereikte de paaistand een historisch dieptepunt, op één vijfde van het voorzorgsniveau. Sindsdien zijn er weliswaar aanwijzingen dat het verval gestopt is, maar het is nog te vroeg om nu reeds van een ommekeer te spreken. Bovendien wordt nog steeds te veel jonge, niet-geslachtsrijpe Kabeljauw gevangen, wat de kansen op herstel van de stock hypothekeert. De parallellen met de Canadese Kabeljauwcrisis zijn legio, en als niet snel en afdoende wordt ingegrepen, zouden de ecologische en socio-economische gevolgen even erg kunnen zijn.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

Reeds sinds het midden van de jaren '80 wijzen visserijbiologen erop dat de visserijdruk op Noordzee-Kabeljauw te hoog is en dat maatregelen nodig zijn om de stock te beschermen. In het begin waren de voorgestelde ingrepen nog

gematigd (reducties van de visserijsterfte in de orde van 20-25 %) maar aangezien deze niet of onvoldoende opgevolgd werden, is de toestand alsmaar verslechterd. Dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat nog maar één advies mogelijk bleef, nl. dat voor een moratorium op de Kabeljauwvisserij.

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

De Belgische vissersvloot telt nauwelijks vaartuigen die gespecialiseerd zijn in de visserij op rondvis (Kabeljauw, Schelvis, Wijting, e.d.) en dus waren de directe gevolgen van de Kabeljauwcrisis al bij al beperkt. Kabeljauw wordt echter ook gevangen als bijvangst in de visserij op Langoustine en platvis. De Europese maatregelen om deze bijvangsten te beperken, hebben geleid tot reducties in de TACs voor deze soorten, en dat heeft uiteraard een weerslag gehad op de vangstmogelijkheden voor de Belgische vloot. Vooral het feit dat deze beperkingen lineair werden doorgevoerd (dus zonder rekening te houden met het aandeel van de diverse vloten in de overbevissing van Kabeljauw) heeft kwaad bloed gezet bij de Belgische vissers. Dat zijn echter politieke keuzes, waarop men de wetenschappers niet kan afrekenen.

Hoe schat u de toekomst van de Kabeljauwstand en -visserij in?

Veel zal afhangen van de maatregelen die in het kader van het Kabeljauwherstelplan genomen worden én van de manier waarop deze maatregelen geïmplementeerd en nageleefd worden. Dat geldt trouwens niet alleen voor Kabeljauw, maar ook voor alle andere stocks die in een min of meer vergelijkbare situatie verkeren. Ik heb het volste begrip voor de socio-economische bekommernissen van de sector en de beleidsverantwoordelijken, maar door de voorgestelde maatregelen telkens weer af te zwakken (in een poging om de kortetermijnbelangen van de visserij veilig te stellen), wordt het herstel van de stocks nodeloos uitgesteld. Wat, op zijn beurt, een nadelige invloed heeft op de vangstperspectieven in de komende jaren.

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

De respons van "Europa" op de Kabeljauwcrisis kunnen we bondig samenvatten als "too late, too little, too badly implemented". Als men, pakweg 15 jaar geleden (i) pro-actief had ingegrepen, (ii) échte, structurele oplossingen had uitgewerkt, en (iii) de voorgestelde beschermende maatregelen correct en strikt had toegepast, dan had men allicht veel ellende kunnen voorkomen. Aan waarschuwingen en voorstellen tot remediëring was er nochtans geen gebrek.

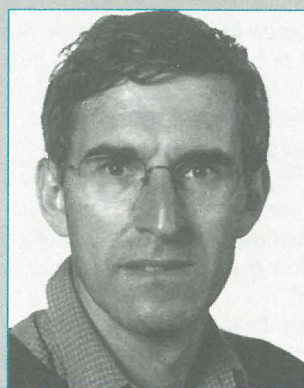
Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

De crisis in de Kabeljauwvisserij is geen alleenstaand geval. Ook tal van andere visstocks zitten immers buiten de veilige biologische grenzen. Ik vrees dat er, op termijn, maar één oplossing is om de overbevissing een halt toe te roepen, namelijk een inkrimping van de Europese vissersvloot. Andere pistes, zoals selectiever gaan vissen of overschakelen op niet-gequoteerde soorten, kunnen eveneens geëxploreerd worden, maar het potentieel van deze alternatieven is beperkt. Ik begrijp dat deze materie zeer gevoelig ligt, met name in België, maar m.i. zou de visserijsector er beter aan doen om de piste van de capaciteitsreductie niet langer a priori te verwerpen en samen met de overheid én de Europese Commissie naar duurzame oplossingen te zoeken.

Filip Volckaert

is hoofddocent aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is als biologisch oceanograaf gespecialiseerd in de populatiegenetica van zoetwater- en Noordzeevissen

Hoe ervaart u de huidige stand van de Kabeljauw in de Noordzee?

De scheefgetrokken leeftijdsstructuur (te weinig oude dieren), de lage biomassa en de hoge visserijmortaliteit bepalen de zeer zorgwekkende toestand van Kabeljauw in de Noordzee. Sommige stocks (o.a. die van Flamborough Head) zijn weggevist, wat natuurlijk zware gevolgen heeft voor het aanpassingsvermogen van de soort. Andere stocks zijn zo klein dat ze zich beneden een genetisch veilige waarde bevinden en in een negatieve evolutiespiraal zijn beland. Bedroevend is dat door de visdruk op grote dieren nota bene de beste groeiers en genetisch meest fitte dieren worden afgevangen. Zoiets legt een zware hypotheek op de toekomst van het ganse bestand.

Hoe hebt u de evolutie van de Kabeljauwstand in de afgelopen decennia ervaren?

Na de rijke jaren 1960-80, is de Kabeljauwstand aanbeland in een lage productieperiode. De redenen tot deze daling zijn wellicht te zoeken in een combinatie van klimaatwijziging (toename van de gemiddelde watertemperatuur), verschuivingen in het voedselaanbod (ontbreken van een aantal sleutelsoorten zoals copepoden), vervuiling maar vooral chronische overbevissing. Normaal gezien valt voor een evenwichtige visstand met voldoende oude dieren een moeilijke periode (van enkele jaren met een lage recruitering) te overbruggen. Maar het gebrek aan oude dieren maakt die kans nu zeer klein en dus de populatie zeer kwetsbaar.

Wat waren en zijn de gevolgen van deze evolutie voor de Belgische visserijsector (in de ruimste zin)?

Lagere visstocks leiden bij een gelijke inspanning tot inkrimpende vangsten en opbrengsten. Vermits Kabeljauw tot de bijvangst hoort van de Schol- en Tongvisserij, en ook deze stocks last hebben van overbevissing, heeft dit de Kabeljauw geen deugd gedaan. De reders en vissers moesten dus rekening houden met een verhoogde inspanning voor een lagere opbrengst. Deze trend laat weinig goeds voorspellen voor de Belgische visserijsector.

Hoe schat u de toekomst in van de Kabeljauwstand en -visserij?

De toekomst van de Kabeljauwstand is zeer onzeker. Naar het voorbeeld van de Canadese Kabeljauwvisserij die in 1992 volledig instortte, 60.000 vissers werkloos maakte en nog steeds niet is hersteld door een verschuiving in de ecologie van een belangrijke prooi (Lodde), vrees ik voor het ergste in de Noordzee. De neiging tot opwarming van de Noord-Atlantische Oceaan is geen goed voor teken. Visbiologen voorzien een langdurige 'dip' in het visbestand, ondanks inspanningen om de visdruk te verlagen. Ik hoop dat het een wijziging teweegbrengt in de manier waarop men zeevis beheert. Lange tijd werd het beschouwd als een onuitputtelijke gemeenschappelijke hulpbron, maar vandaag de dag is het duidelijk dat de opbrengst eindig is.

Wat vindt u van het gevoerde Europese beleid ten aanzien van de Kabeljauwcrisis, d.i. de trend naar steeds strengere maatregelen?

De visserijbiologen van ICES roepen sinds 1990 om aangepaste maatregelen. Pas sinds 2002 gaat de Europese Commissie daar op in door een drastische reductie van de vangstquota's. Ik vrees dat het effect wat te laat komt, temeer daar de demersale visserij niet erg selectief is en bijvangst schering en inslag zijn. Dit beleid sluit aan bij een wereldtrend, waarbij overbevissing heeft geleid tot een reductie van de "grote visen" met 90%, een systematisch vissen op kleinere soorten (bekend als het "voedselweb naar beneden vissen") en de voorspelling dat het voedselweb in elkaar zou kunnen storten of permanent veranderen.

Hoe zou u de problemen van de Kabeljauwvisserij aanpakken? Welke zijn volgens u de beste oplossingen?

Blijven vissen met dezelfde grote inspanning betekent zeker de doodsteek van de Kabeljauw en van de broodwinning van de vissers. Dat zou zeer spijtig zijn voor een hulpbron die zoveel heeft betekend voor de voedselvoorziening van Atlantisch Europa. Het enige realistische beleid is gestoeld op een beperking van de visserijinspanning in tijd en ruimte, en het gebruik van aangepast vistuig. Het eerste omvat onder andere het sluiten van de paaigronden, kinderkamers en kritische voedselgronden, het onder controle houden van de bijvangst, het bestrijden van fraude (een reëel probleem in de visserij) en de kans geven aan grotere dieren om te overleven. Alles wat een hogere selectiviteit ten goede komt, zoals aangepaste boomkorren en de haakvisserij, is welkom.

Kabeljauw kweken: kan het?

Kort samengevat luidt het antwoord: je kunt vandaag in de winkel nog geen Kabeljauw, gekweekt van ei tot marktklare vis, kopen. Het onderzoek is wel reeds ver gevorderd en commerciële bedrijven in Noorwegen verwachten in 2004 de eerste gekweekte Kabeljauw op de markt te kunnen zetten. En dat zal misschien wel nodig zijn in de toekomst. Door de recente daling in de aanvoer van Kabeljauw overstijgt de vraag immers het aanbod. Dat heeft geleid tot een sterke interesse om deze vissoort te kweken zowel in Canada als in Europa. Kabeljauw is een veelbelovende soort omwille van zijn snelle groei en hoge vruchtbaarheid. Een Kabeljauwvrouwtje kan tot 10 miljoen eitjes produceren per seizoen en de jonge vissen meten reeds 20 cm na 1 jaar tijd. Daar staat tegenover dat in de natuur slechts één op 1 miljoen eitjes uitgroeit tot een geslachtrijpe vis.

Aangezien Kabeljauw zich voortplant in water van hoogstens 6°C, is de commerciële kweek van Kabeljauw te zoeken in noordelijke gebieden zoals Noord-Europa. Extensieve Kabeljauwkultuur lukte reeds in de jaren '80 in Noorwegen. De eieren verkreeg men door in het wild gevangen adulte vissen in grote tanks onder te brengen. De jonge visjes werden vervolgens tijdens de eerste larvale fase overgebracht naar grote afgesloten gebieden (zogenaamde 'enclosures') waar ze met natuurlijk plankton werden gevoederd.

Door gebrek aan geschikt voedsel en door onvoldoende controle op de cultuur, lag de overleving tot aan de metamorfose (van zwevend larfje tot demersaal visje) echter niet hoger dan 1-10%. Door over te stappen naar een intensieve teelt,

met een betere controle van de omgevingsfactoren temperatuur, lichtintensiteit, voedselkwaliteit en -kwantiteit, verhoogde de overleving tot 10-20% en stegen ook de productiekosten. Maar ook dit bezwaar boeide in aan belang toen de zalmkwekerijen - die qua ligging uitermate geschikt zijn voor Kabeljauwkweek - hun winstmarges significant zagen dalen en brood zagen in een overstap naar het kweken van andere vissoorten. Hun ervaring kon evenwel slechts ten dele worden toegepast. Kabeljauwlarven dienen immers gedurende de eerste drie weken veel kleiner levend plankton te worden gevoederd dan bij Zalm het geval is. Om de kweek van deze 0,08 mm grote raderdiertjes (waarna kan overgeschaald worden op 0,5 mm grote pekelkreeftjes) op punt te stellen, nodigden Noorse bedrijven vervolgens deskundigen uit mediterrane kwekerijen uit.

Enkele jaren geleden werden er dan Kabeljauwbroedhuizen opgestart in Noorwegen en Schotland. In 2003 slaagden twintig Noorse commerciële bedrijven erin samen niet minder dan 3 miljoen Kabeljauwpootvisjes te produceren, en een capaciteit te ontwikkelen voor 70 miljoen visjes. En deze groei gaat verder: in 2004 zal het bedrijf Lofilab alleen al 1,5 miljoen pootvisjes produceren, terwijl Nutreco aangekondigd heeft eind 2004 de eerste gekweekte Kabeljauw op de markt te brengen. In 2005 voorziet de firma Fjord Marin om 2000-2500 ton gekweekte Kabeljauw klaar te stomen. Tegen eind 2007 verwacht Nutreco 30.000 ton Kabeljauw gekweekt te hebben in Noorwegen. En dat kan tellen. Ter vergelijking: de totale toegelaten vangst (TAC) van Kabeljauw bedroeg in 2003 voor België en de Europese Unie respectievelijk 1135 ton en 121.984 ton. Daarbij komt dat de Kabeljauwquota voor 2004 voor België verder gedaald zijn tot 1084 ton.

Dat het kweken van Kabeljauw een aantrekkelijke business is die heel wat interesse opwekt, blijkt ook uit een zich anmeldend evenement en een recent verschenen boek. Van 13 tot en met 16 juni vindt - onder de vleugels van de ICES Marine Science Symposia - in het Noorse Bergen een internationaal symposium plaats over de kweek van kabeljauwachtigen (http://www.imr.no/gadoid_mari-culture/). En zojuist verscheen het boek 'Culture of Cold-Water Marine Fish', dat onder impuls van een Noors trio onderzoekers van het Institute of Marine Research, een uitgebreide (engelstalige) kijk biedt op de kweekmogelijkheden met o.a. Kabeljauw, Schelvis, Heek, Heilbot, Tarbot en Tong.

Kristof Dierckens, Laboratorium voor Aquacultuur & Artemia Reference Center (Universiteit Gent; <http://www.UGent.be/aquaculture>)

Een barometer voor onze kust

Een duurzaam beheer van onze kust. Dat is de ultieme doelstelling die elke kustbewoner of -bezoeker voor ogen zou moeten hebben. Het is een beheer dat rekening houdt met de toeristische en andere economische belangen, maar ook met een gezonde sociale- en leefomgeving, en met het natuurlijk ecosysteem en het leefmilieu. Om een zo complexe materie als deze rond duurzame ontwikkeling op te kunnen volgen en te kunnen oordelen of het de goede richting uitgaat, wordt wel eens een duurzaamheidsbarometer opgesteld. Zo'n barometer bestaat uit een set gegevens of zogenoemde indicatoren. Door een regelmatige evaluatie van de indicatoren kunnen we nagaan of een gebied evolueert in de richting van of net weg van de nagestreefde duurzaamheid.

Het Coördinatiepunt Kustbeheer ontwikkelde heel recent een dergelijke duurzaamheidsbarometer voor de Belgische kust. Deze moet toelaten om ontwikkelingen aan de kust op te volgen en om advies te geven bij het nemen van beslissingen voor de toekomstige ontwikkeling van de kust.

Onze 20 indicatoren

Intro	Indicator	Trend	Gegevens	Legende
Het studiegebied	Beschermde groengebied	sterke vooruitgang	sterke vooruitgang	sterke vooruitgang
Onze 20 indicatoren	Bevolkingsstructuur	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
Visie voor de kust	Economisch belang van de havens	weinig verandering	weinig verandering	weinig verandering
Opzet van de studie	Inkomensspanning	lichte achteruitgang	lichte achteruitgang	lichte achteruitgang
Achtergrond informatie	Inspanningen geografisch kustzonebeheer	sterke achteruitgang	sterke achteruitgang	sterke achteruitgang
Basisbegrippen	Kusteligen habitat	sterke vooruitgang	sterke vooruitgang	sterke vooruitgang
Literatuurlijst	Kwaliteit strandwater	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Kwaliteit van de woning	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Ondernemerschap en economische groei	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Productiviteit	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Renovaties en restauraties	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Restafval	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Tewerkstelling in toerisme	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Tewerkstelling in visserij en landbouw	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Toegankelijkheid van hotels	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Verblijftoerisme	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Verkeer op de weg	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Vervuiling op zee	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Visstocks die niet overbevist zijn	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang
	Werkdooisgraad	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang	lichte vooruitgang

De duurzaamheidsbarometer voor de Belgische kust is een instrument dat ons helpt oordelen of we de functies economie, sociaal welzijn en ecologie op een evenwichtige en duurzame wijze weten te verzoenen (<http://www.kustbeheer.be/indicatoren>)

Om aan dit delicate vraagstuk tegemoet te komen, besteedden de organisatoren dan ook de nodige tijd en moeite om te komen tot de keuze van de gehanteerde indicatoren. Vanuit een uitgebreide lijst van 301 indicatoren kozen de initiatiefnemers i.s.m. diverse eindgebruikers (denk maar aan gemeenten, HORECA, havenbesturen, milieuverenigingen, ambtenaren, sportclubs...) de 50 meest relevante indicatoren. Omdat de opvolging van 50 indicatoren erg veel tijd zou vergen, werd de lijst nogmaals besproken en tot een werkbare 20 indicatoren ingedikt. In die lijst vind je o.a. 'Tewerkstelling in toerisme', 'Kwaliteit van de woning', 'Verkeer op de weg', maar ook de 'Kwaliteit van het strandwater' of de 'Visstocks die niet overbevist zijn'. Voor deze set van 20 indicatoren werden de gegevens vervolgens voor verschillende jaren opgevraagd en zichtbaar gemaakt zowel voor de ganse kust als voor elk van de kust- of poldergemeentes. En wat blijkt? De 'zonnetjes' (wijzend op een eerder gunstige trend) doen het beter dan de 'wolkjes' (symbolisch voor een verslechtering). Wil je zelf oordelen? Surf dan naar <http://www.kustbeheer.be/indicatoren>.

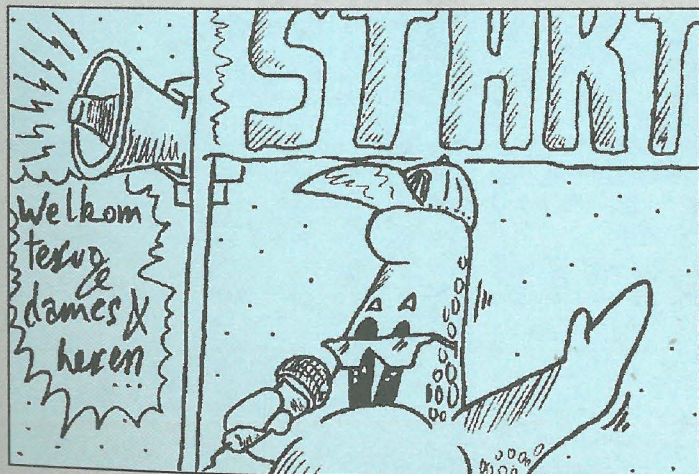
Nieuwe plannen voor strand en dijk

De kust en vooral het strand, de duinen en de dijk, zijn dé toeristische trekpleister van West-Vlaanderen. De vraag naar nieuwe activiteiten en constructies op strand en dijk neemt jaarlijks toe. Terrassen, watersportclubs, sportvelden, speelpleintjes, noem maar op. Elk zoeken ze hun plekje op strand en dijk. Tot op vandaag geeft de zeer specifieke bestemming van het strand (voornamelijk natuurgebied) vaak aanleiding tot discussie, aangezien in dergelijke zones in principe heel weinig mogelijk is. De vergunningverlenende overheid (zowel de kustgemeenten als het Vlaams gewest), maar ook uitbaters en eigenaars van de constructies waren reeds enkele jaren vragende partij voor een duidelijk kader, dat deze juridische onzekerheden wegneemt.

De provincie West-Vlaanderen heeft dan ook het initiatief genomen voor de opmaak van een aantal nieuwe bestemmingsplannen, zogenaamde 'ruimtelijke uitvoeringsplannen' (RUP) voor de stranden en dijken ter hoogte van de badplaatsen. Vertrekkende van een ruimtelijk beleidskader, wordt een afweging gemaakt voor de verschillende toeristisch-recreatieve functies en de daarmee gepaard gaande constructies. Het toeristisch (economisch) aspect wordt daarbij afgewogen ten opzichte van de natuurlijke waarden (ecologisch). Dit leidt tot een aantal zones, waar afhankelijk van het gebied, soms het toerisme en soms de natuur primeert. Uiteraard wordt steeds de essentiële functie van strand en dijk als zeewering vooropgesteld.

Tijdens de voorbereidingen afgelopen jaar werd reeds overleg gepleegd met de verschillende belanghebbende partners (kustgemeenten, Vlaamse administraties, watersportclubs, natuurverenigingen, vissers, HORECA, enz...). Momenteel maken de gemeentebesturen en de Vlaamse administraties hun formeel standpunt over de voorontwerpen van de RUP's voor strand en dijk kenbaar aan de provincie. In het voorjaar worden, na een voorlopige goedkeuring door de provincieraad, deze plannen onderworpen aan een openbaar onderzoek. Iedereen krijgt dan de kans om gedurende twee maanden de plannen in te kijken bij het provinciebestuur en de betrokken gemeentebesturen. Tijdens dit openbaar onderzoek zal ook een informatieronde georganiseerd worden. Meer informatie hierover zal tegen die tijd raadpleegbaar zijn op de website van de provincie West-Vlaanderen (<http://www.west-vlaanderen.be>). Een definitieve goedkeuring van de provinciale RUP's zal gebeuren door de Vlaamse Regering en wordt verwacht tegen het einde van 2004.

Gèrre de zeesterre

Het VLIZ stuurt, ondersteunt en informeert

Het Vlaams Instituut voor de Zee vzw werd in 1999 opgericht door de Vlaamse regering, de provincie West-Vlaanderen en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen en ontvangt binnen het kader van een beheersovereenkomst een jaarlijkse toelage van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en van de provincie.

Het VLIZ heeft als centrale taak het wetenschappelijk onderzoek in de kustzone te ondersteunen en zichtbaar te maken. Hiertoe bouwt het een coördinatieforum, een oceanografisch platform en het Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum uit. Daarnaast fungeert het instituut als internationaal aanspreekpunt en verstrekt het adviezen op vraag van de overheid of op eigen initiatief. Het VLIZ staat ook in voor wetenschapspopularisering, sensibilisering en de verdere uitbouw van een mariene mediatheek. Het VLIZ heeft een interfacefunctie tussen wetenschappelijke middelen, overheidsinstanties en het grote publiek.

Vanuit die taakstelling en gedrevenheid wil het VLIZ een katalysator zijn voor het geïntegreerd kustzonebeheer. Het aanbieden van informatie over de kust, het bevorderen van contacten tussen gebruikers, wetenschappers en beleidsmakers en het helpen sturen en ondersteunen van de onderzoekswereld zijn immers noodzakelijke ingrediënten voor geïntegreerd kustzonebeheer.

Wie interesse heeft in alles wat met onderzoek in de kustzone te maken heeft, kan individueel of als groep aansluiten als sympathiserend lid.

Uitgebreide informatie over het Vlaams Instituut voor de Zee is beschikbaar op de website (<http://www.vliz.be>) of op het secretariaat (e-mail: info@vliz.be).

De naam 'De Grote Rede' vraagt enige verduidelijking. We hopen met de nodige 'rede' (Van Dale: 'samenhangende uiting van gedachten over een bepaald onderwerp, gericht tot publiek') een toegang te creëren naar een zo groot mogelijke stroom aan informatie.

En zoals de Grote Rede op de zeekaarten - een geul ten noorden van Oostende - een belangrijke aanloop is van en naar onze kust, wil dit infoblad bruggen slaan tussen de Vlaamse (kust) en federale (zee) bevoegdheden, tussen diverse sectoren, tussen gebruikers sensu stricto en genietters, tussen onderzoekers, beleidslui en het grote publiek. Tenslotte kan dit blad ook wel fungeren als een rustige ankerplaats of rede in onze vaak woelige zeevaten.

Vlaams Instituut voor de Zee

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

Provincie
West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Colofon

'De Grote Rede' is een informatieblad over de Vlaamse kust en aangrenzende zee uitgegeven door het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ).

Deze uitgave wil informatie aanbieden en opinies aan bod laten komen i.v.m. actuele thema's aansluitend bij het concept 'geïntegreerd kustzonebeheer'.

'De Grote Rede' wordt opgesteld door een zelfschrijvende redactie van dynamische krachten, met ervaring in de onderzoekswereld of met het kustzonebeleid, en gerecruiteerd uit verschillende disciplines en onderzoeksvelden. De leden zetelen in de redactie ten persoonlijke titel en niet als vertegenwoordigers van de instantie waarbij ze zijn tewerkgesteld. Noch de redactie, noch het VLIZ zijn verantwoordelijk voor standpunten vertolkt door derden. 'De Grote Rede' verschijnt driemaal per jaar en kan gratis worden bekomen door aanvraag op onderstaand adres. Reacties op de inhoud zijn steeds welkom bij de redactie. Overname van artikelen is toegelaten mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever

Jan Mees, VLIZ
Vismijn Pakhuizen 45-52
B-8400 Oostende, België

Coördinatie en eindredactie

Jan Seys, VLIZ
059 34 21 40
jan.seys@vliz.be

Redactieleden

Kathy Belpaeme, Dirk Bogaert, Dries Bonte,
Cathy Boone, An Cliquet, Steven Degraer,
Nancy Fockedeey, Jan Haelters,
Francis Kerckhof, Françoise Lantsoght,
Frank Maes, Jan Mees, Geert Moerkerke,
Theo Notteboom, Jan Seys, Björn Vandewalle,
Vera Van Lancker

Vormgeving

Johan Mahieu

Foto's en grafieken

Frank Redant (FR)
Misjel Decler (MD)
Jan Seys (JS)
Ronny Pieters (RP)
VLIZ (VL)

Cartoons

Jan-Sebastiaan Debusschere

Drukkerij

De Windroos nv
Gedrukt op biosetpapier 90 g, in een oplage van 3000 ex.

Algemene informatie

VLIZ vzw
Vismijn Pakhuizen 45-52
B-8400 Oostende
Tel.: 059 34 21 30
Fax: 059 34 21 31
e-mail: info@vliz.be
<http://www.vliz.be>

ISSN 1376-926X